مسڭ ئۆي ۋه پەرهاد ـ شیرین

(داستان)

مىڭ ئۆي ۋە پەرھاد ـ شىرىن

(داستان)

مۇقەددىمە

ئۇلۇغ ۋەتىنىم سىرلىق مۆجىزات،
تەڭرىتاغ قوينىدىن ئاقىدۇ مۇزات.

مۇزات دەرياسى سۈيى بىپايان،
قىش ـ ياز توختىماي ئۆركەشلەر ھامان.

باي ناھىيە قىزىلغا يېقىن،
چۆل تاغنى كېسىپ ئۆتەر بۇ ئېقىن.

ئۇشبۇ دەريانىڭ ئۆتەر يېرىدە،
مىڭ ئۆي قېزىلغان ئۆتكەن دەۋرىدە.

شىرىن ئىشقىدا شاھزادە پەرھاد،
ئويما، قەسرنى ئەيلىگەن بۇنياد.

ئۇنىڭ چىرايلىق قىسسەسى بولغاچ،
كۆرۈش ھەۋىسى يۈرەككە تولغاچ.

بىر تىيىنگىمۇ ئەرزىمەيدىكەن،
كۆرۈشنى ھېچكىم كۆزلىمەيدىكەن.

«ھاياتقا ئۇ جاي ئاخىرقى ئورۇن،
تاۋۇت ۋە گۆرسىز قىلىۋر يوشۇرۇن.»

ئۇ يەرگە كىرگەن كىشىلەرنى نەخ،
قىچقىرار ئىكەن دەھشەتلىك دوزاخ.

ئۈچ تەرەپلىمە قىيىلغان ئىكەن،
زۇلمەت ـ ئاسارەت تىزىلغان ئىكەن.

كىرگەن كىشىگە يوق ئىكەن تۈيغۇ،
قوللاپ ئالغاچقا ئەبەتكە ئۇيقۇ.

جىمجىتلىق ئۇندا قاتتىق ھۆكۈمران،
ئاڭلىنىپ تۇرار تاۋۇشسىز زۇۋان.

دۇنياغا قايتىش چۈشتە كۆرگەندەك،
ئانا قارنىغا قايتىپ بارغاندەك.

تاشقا ئويۇلغان دەھشەتلىك زىندان،
دېسەك بولماسمۇ سالاسىل قورغان.

بولمايدۇ بۇندا كىشىلىك پاناھى،
زالىم ئۆتمۈشنىڭ بۇ بىر گۇناھى.

قانلىق ئۆتمۈشتىن ئىنتىقام تىلەپ،
تۇرار نىمشىيەت قەلىمىن بىلەپ.

* *

ٴوندىن نىرىراق شىمالدىن جەنۇپ،
كەتكەن ٴىقىنىنىڭ يانلىرىن يۇنۇپ.

ياسىغان لەخمە شەكلىدە بىر يول،
ٴوردىغا باشلاپ چىقىشقا ٴۇدۇل.

چىقسالڭ ٴۇ تاغىنىڭ قاپ ٴوتتۇرىسىدا،
ياسىغان پەرھاد شىرىنىگە ٴوردا.

ٴوردا يىنىدا ياسالغان مەكتەپ،
ياش غۇنچىلارغا ٴۆگەتكەن ٴەدەپ.

ٴۇشبۇ ٴىقىندىن باشلىنار مىڭ ٴۆي،
ھەر ٴۆيگە كىرسەڭ باشقىچە بىر كۆي.

ٴۆيلەر تامامى تاشتىن ٴويۇلغان،
ٴوتتۇرىغا بىردىن تەخت قويۇلغان.

يوق ٴۇ، تەختتە ياغاچ پارچىسى،
ياسالغان ٴىكەن تاشتىن بارچىسى.

لاي ۋە خىش پەقەت ٴىشلىتىلمىگەن،
ٴۇستىگە ياغاچ چىشلىتىلمىگەن.

يىپەك گىلەمگە ٴىھتىياجى يوق،
ٴالتۇن ھەيكەلسىز ٴۆيىنىڭ كۆڭلى توق.

سول قولنى ئۆيلەر ياقىلاپ بارىدۇ،
سۇ بېشىغا ھەم ئاتلاپ بارىدۇ.

بۇ تار ئېقىندا ئاقار سۇ جارى،
يەڭلىك بىلەكتەك كېلىدۇ بارى.

يىغىلغان تاغنىڭ بۇ بىر ئېقىندىسى،
تەپچىرەپ ئاققان ياش يىغىندىسى.

بولۇر شۇ جايدا سۇ ئىككى جىرا،
ياسىغان پەرھاد ـ شىرىنگە ھوجرا.

پەرھاد سۈرىتى ئوردا ئىچىدە بار،
يېنىدا شىرىن رەيىقى دىلدار.

شىرىن يېنىدا كېنىزەك بىلەن ھۆر،
پەرھاد يېنىدا ھەمدىمى شاپۇر.

بۇلار ھەممىسى بىللە يۈرۈدۇ،
تاماشاچىغا قاراپ تۇرۇدۇ.

چىقىپ كېتەردە ئارقىدىن قاراپ،
«نېمە دەيدۇ؟!» دەپ قويىدۇ ماراپ.

ياق، سۈرەت ئەمەس، بەلكى روھى ئۇ،
يەنى سەزگۈسىز گەۋدىلىك ئۇيقۇ.

يىغلىغان تاغنىڭ «ئاھ!...» بىلەن زارى،
ئالدىدا تېخى پەرھاد مازارى.

قايسى بىر كىشى زىيارەت ئېتەر،
پەرھاد روھىنى دائىم شات ئېتەر.

پەرھاد قەۋرىسى كۆھى جەبەلدە،
ئىككى چامدام ئېگىز يەنە بىر بەلدە.

بارالماس بەزى يۇرەكسىز كىشى،
غەيرەتلىك ئەرلەر يوقلار ياز ـ قىشى.

بۇندا ئاجايىپ ئەيىامى باھار،
باغى ئېرەمدەك بولغان لالىزار.

قەلبىڭ قىزىقىپ سۆيگۈڭ كېلىدۇ،
ئون قېتىم كۆرسەڭ كۆرگۈڭ كېلىدۇ.

شۇڭا قىلىدۇ دائىم نىمشىھىت،
قايتا — قايتىلاپ كۆرۈشنى ئۈمىت.

I . قىسىم پەرھاد

ئۆتمۈشتە خوتەن خانلىقى خاقان،
پۈتۈن جاھانغا بىردەك تونۇلغان.

ئاشۇ خوتەننىڭ سولتانى خاقان،
پەرزەنتسىزلىك دەردىنى تارتقان.

«پەرزەنت ...» دەپتۇ، ئۇ «بولمىسا ئەگەر،
تەختىمگە رەقىب باسقۇسى زەپەر».

تەڭرى يولىدا بىرىپ نەزىرلەر،
دۇئالار ئاپتۇ يوقلاپ ئەزىزلەر.

قىلىپتۇ يىغلاپ ھەقتىن ـ تەلەپلەر،
ھەم يەنە قىپتۇ، تۈرلۈك سەۋەپلەر.

خاقانىنىڭ مۇناجاتى:

ئەي جاھانىنىڭ ئۇلۇغ تەڭرى،
قوبۇل قىلغىن تىلەكىمنى.
تىلەيمەن بىر ئوغۇل پەرزەنت،
بەرگىن مىنىڭ ئىستەكىمنى.

بەردىڭ ماڭا شۇنچە دۆلەت،
شۈكرى ئېيتىش ماڭا سۈننەت،
كۆڭلۈمدە بار غەم بىلەن دەرت،
ساقايتۇرغىن يۈرەكىمنى.

دەۋران سۈردۈم ئىشرەت بىلەن،
نام كۆتەردىم شۆھرەت بىلەن،
كېتەرمەنمۇ ھەسرەت بىلەن؟!
كىملەر باسار تۆشەكىمنى؟!

زۇلۇمدىن مەن يىراق ئۆتتۈم،
ئەل رايىنى كۆزدە تۇتتۇم.
ئادالەتتە يۇرت يورۇتتۇم،
قىلسۇن خەلق دەپ ئىزدەرىكىمنى.

تەڭرى سۆزىنى ئادا قىلدىم،
ئىبادەتلەر تولا قىلدىم.
خەيرى - ئېھسان يانا قىلدىم،
«بىرەر ھەق» دەپ مۇرادىمنى.

ئۇلۇغ تەڭرى شاپائەت قىل!
مۇناجاتىم ئىجاۋەت قىل!
ئوغۇل پەرزەنت كارامەت قىل!
بەرگىن ئارقا تىرەكىمنى.

ئاققۇزدۇم كۆزدىن ياشىمنى،
يەتكۈزدۇم كۆككە ئاھىمنى.
گەر بەرمىسەڭ مۇرادىمنى،
كىملەر قىلۇر دېرەكىمنى؟!

بۇيۇك تەڭرى بۇ ئىشىمنى،
قوبۇل ئەيلە نالىشىمنى،
باھار قىلغىن سەن قىشىمنى،
ئوڭغا تولغاپ پىلەكىمنى.

خاقان تىلەر ھەقتىن ئوغۇل،
دائىم تەلەپ بىلەن مەشغۇل،
كۆڭلۇم يېرىم قەلبىم مەلۇل،
«بىرەر ھەق» دەپ تەلەپىمنى.

خاقاننىڭ قايغۇ زارى:

دۇنياغا كېلىپ دەۋرانلار سۈرۈپ،
پەرزەنتىسىز ئۆتەرمەنمۇ جاھاندىن.

تەڭرىنىڭ ئېزىز بەندىلىرىگە،
ئەلا ئىكەن پەرزەنتى جاندىن.

ئىككى كۆزۈم يۇمۇلماس مېنىڭ،
ئوغۇل كۆرمەي كەتسەم جاھاندىن.
ھۆزۈر ئالالماس كۆڭۈل تىلەكتە،
كېچە ۋە كۈندۈز ئاھۇ - پىغاندىن.

ئاتا ئورنىدا بولمىسا ئوغۇل،
دۆلىتى كېتەر ھەر يان - ھەر ياندىن.
كىملەرگە قالۇر بۇ تاجۇ - تەختىم،
مېنىڭدەك ئۇلۇغ شاھى - خاقاندىن.

خاقاننىڭ نىجات تېپىشى

خاقان تىلىكى مەقبۇل بولۇپتۇ،
مەلىكىسى بىر ئوغۇل تۇغۇپتۇ.

ئاڭا «پەرھاد» دەپ قويۇلۇپتۇ ئات،
خاقان بولۇپتۇ ھەممىدىن بەك شات.

مۇبارەكلىشىپ ئەل كېلىشىپتۇ جىق،
ئۈچ يىلغىچە ئەلدىن ئالماپتۇ سېلىق.

ئوغلىغا ئۆمۈر تىلەيدىكەن خان،
قىلىپ مۇھتاجغا - گادايغا ئېھسان.

بۇتلار ئالدىدا يىغلاپ قويۇپ باش،
خاننىڭ كۆزىدىن ئاقار ئىدى ياش.

ئوغلىغا بەخت تىلەپ دۇئادا،
«ياخشى نام ئالسا» دەيتتى دۇنيادا.

«تاجىغا گۆھەر تاقالسا» ئىدى،
«خاقان ئوغلى!» دەپ ئاتالسا ئىدى.

ئەلنىڭ دەردىگە بولسىدى دەرمان،
بەلكى تەختىمدە سۈرسىدى دەۋران.

پۈتۈن دۇنيانى شۆھرىتى تۇتسا،
قاراڭغۇ يەرنى نۇرى يورۇتسا.

بىر قولىغا ئالسا ئەدلى سىياسەت،
بىر قولدا تۇتسا ئىنساپ ـ دىيانەت.

قارچىغا توشقان بىلەن ياراشسا،
لاچىن كەبۇ تەر بىلەن سىلاشسا.

قوي بىلەن بۆرە يايلىسا بىرگە،
بۇغا ئوزۇق ـ يەم بولمىسا شىرگە.

ھەممىدە بولسا يارۇ ـ ھەمكارلىق،
شۇنداقلا ئوغلۇم ئەيلىسە يارلىق.

زۇلۇم كانىنى قىلسىلەر ۋەيران،
ئەدلىدىن قىلسا جاھاننى ھەيران.

ئاسارەت شىخىن تامام قۇرۇتقاي،
مەرىپەت بىلەن ئەلنى يورۇتقاي.

تىغىدىن دۈشمەن تىترىگەي دائىم،
پۈخراغا قەلبى بولغاي «مۆلايىم!...»

تەگرىدىن بۈنى خان تىلەيدىكەن،
لېكىن ئىرادە باشقىچە ئىكەن.

زىخقا سانچىلىپ تارىخ تىزىلغان،
تارىخ بېتىگە بۈنداق يېزىلغان.

تەس ئىشقا پەرھاد تاشلىدى قەدەم،
ئىشقىدىن پەرياد چېكىپ دەممۇ ـ دەم.

تاج ـ سەلتەنەتنى ئىلمايتتى كۆزگە،
مەقسەت ـ تىلەكنى ئەيلىدى ئۆزگە.

كۈندىن ـ كۈنگە ئورۇقلاپ كەتتى،
گۈلدەك چىرايى سېرىقلاپ كەتتى.

ئېلىپتەك قەددى ئېگىلدى غەمدىن،
خالى بولمىدى كۆزلىرى نەمدىن.

نەسىھەتكە ھېچ سۈنمىدى بويۇن،
ئەسلىدە شۈنداق بولغاچقا ئويۇن.

ياقىلىرى چاك، دىدىسى گىريان،
يۈرىكى پارە، باغرىدۇر بەريان.

خاقان ئوغلىغا ئىزلىدى تەدبىر،
ئۆزى بىلگەنچە باشلىدى تەقدىر.

ئىشقا ئاشىىدى قىلغان چارىسى،
ساقايمىدى ھىچ كۆڭۈل يارىسى.

خاپا تەقدىردىن نىمشىھىتمۇ ھەم،
كۆرگەچ پەلەكتىن تۆرلۈك دەرد ـ ئەلەم.

خاقانىنىڭ پەرھادقا ئاتاپ ھەشىمەتلىك
تۆت ئوردا بىنا قىلدۇرغىنى

پەرھاد دەردىگە قىلىشقا دەرمان،
بىر يۈرۈش پىلان تۈزدىلەر خاقان.

بىر يىل بۆلۈنگەي چاھار[1] پەسىلگە،
ئوغلۇم يەتكۈزەي يار ۋەسلىگە.

تۆت پەسىلگە باپ تۆت قەسىر قىلاي،
ھەربىر پەسىلگە لايىق بىر ساراي.

ھەر بىر قەسىرنىڭ تورۇس ـ تاملىرى،
ئىچىدىغان مەي ـ قاچا جاملىرى.

سازچى، كىنىزەك، ساقى، خىزمەتچى،
غەزەلخانلىرى گەپچى، ئۆلپەتچى.

ھەر بىر پەسىلنىڭ مەزھىرى بولسۇن،
خاس شۇ ۋاقىتنىڭ مەنزىرى بولسۇن.

---

① چاھار ـ تۆت

ئەتىياز، باھار، ياز پەسلى گۈلزار،
كۆزدە سارغىيىپ قىشتا چۈشكەي قار.

بىرىنچى ئورۇدا مەۋسۇمى باھار،
باھار پەسلىنى قىلايلى ئىزھار.

ھەممە ياپ - يېشىل باھار قىزىدەك،
يېشىل گىلەملەر ياپقان يېزىدەك.

خىزىر قەدىمى يەتكەندەك بولسۇن،
زەھەرلىك يەللەر كەتكەندەك بولسۇن.

كۆللەردە ئاق قۇ، ئېقىنلاردا غاز،
باغلاردا بۇلبۇل چېلىپ تۇرسۇن ساز.

ئىككىنچى ئورۇدا يانا شاھانە،
گۈللەر ئېچىلسۇن يازدىن نىشانە.

ھەممە ياپ - يېشىل ھاۋارەڭ بولسۇن،
ياقۇت، زۇمرەت، جاۋاھىر تولسۇن.

ھەممە گۈلرەڭدە چېچەكلەر ئاچقاي،
خىلمۇ - خىل تۈردە لىچەكلەر ئارتقاي.

گۈللەر بەرگىدەك قەدەھلەر بولغاي،
ئىچى شۇ رەڭلىك مەي بىلەن تولغاي.

گۈلرەڭدە بولسۇن ھەممە سايمانلار،
يازنى ئەكس ئەتسۇن ئورۇدا ئايۋانلار.

ئۈچىنچى ئوردا كۆزنىڭ مىسالى،
ساپسېرىق بولسۇن شاراپ، قىيامى.

دەۋرانلار سۈرگەي ئالتۇن پىيالە،
زەپىران گۈللەر ھەم سېرىق لالە.

سەندەل ياغاچتىن ئورۇندۇق قىلىپ،
زەر باپ بىساتتىن پاياندار سېلىپ.

ئوردىنىڭ تورۇس - تامى - خىشلىرى،
زەر ھەلدە بولسۇن ھەممە ئىشلىرى.

سارغىيىپ كەتسۇن قىزىل گۈللىرى،
سايرىسۇن سارچى شوخ بۇلبۇللىرى.

تۆتىنچى ئوردا ئوخشىسۇن قىشقا،
ئاپئاقلا بولسۇن يېڭى ۋە كونا.

كۆمۈش كۆرسىلەر بولسۇن جابجا،
شېرىن مىۋە مەي بولسۇن مۇسەپپا.

كاپۇر سېپىلسۇن قارنى ئەكس ئېتىپ،
دەريالاردا مۇز بارنى ئەسلىتىپ.

گۈل - لالە، بەرنا بىزدە بار سەنئەت،
زوھۇرغا كەلسۇن بارلىق تەبىئەت.

كېلىپ ھەر جايدىن قابىل سەنئەتكار،
باغ بىنا قىلسۇن ھەر خىل چىمەنزار.

بۇ پىلاننى خان ئويلىغان هامان،
مۇلكئاراغا ئەيلىدى بايان.

بۇ ۋەزىرخانغا ئوقۇپ ئاپىرىن!
— ئورۇنداي!… ـ دېدى بۇنىڭ بارلىقىن.

ئۇ، چىقىپ دەرھال كىرىشتى ئىشقا،
نەچچە مىڭ ئادەم لاي بىلەن خىشقا.

تاغلاردىن تاشنى كەلتۇردى تاشچى،
باغلاردىن ياغاچ كەستى ياغاچى.

ئۇستىلار ياساپ تۆمۈردىن چەمبەر،
گۈلزارغا چېچىپ ئىپارۇ ـ ئەنبەر.

تەختى ـ مۇنارى، ئاسمان باراۋەر،
غايەت، بەھەيۋەت قىلدى ساراسەر.

پۈتتى ئوردىنىڭ ساراي قەسرى،
پەشتاق راۋاقى تامۇ ـ خىشلىرى.

پەردازچى كەلدى تامنى ئاقلاشقا،
مانى①كىرىشتى نەقىش باغلاشقا.

ئورمانغا ئاتلار، دەرياغا بېلىق،
جاڭگالغا توشقان، چۆللەرگە ئېيىق.

---

① مانى — شۇ چاغدىكى مەشھۇر نەققاش

جىراغا كىيىك، يايلاقلارغا قوي،
بىر جايدا قايغۇ، بىر جايدا قوش توي.

يەنى دۇنيانىڭ ھەممە مەنزىرىن،
گەۋدىلەندۈردى سىزىپ بىر - بىرىن.

تاشنى موم كەبى كەستىلەر قارۇن[1]،
خاس شەكىل ياساپ بەردىلەر ئورۇن.

ھەر بىر ئورۇنغا لايىق بىر ھەيكەل،
ياساپ تاشلاردىن قىلدى مۇئەككەل.

كۆرسەتتى ئۇلارنى ھايات كۆزلەيسەن،
چۆچەكلەردىكى جىننى ئەسلەيسەن.

تەڭرىدىن بۇ بىر بەندىگە مىننەت،
چۈنكى ئۈچ ئايدا پۈتتى بۇ جەننەت.

بۇ بىر جەننەتتۇر دۇنيادا بولغان،
ئاجايىپ سۈپەت ھىكمەتكە تولغان.

بىر - بىر سۈپەتىن تەرىپ قىلىشقا،
ئاجىزدۇر قەلەم سىزىپ - يېزىشقا.

---

① قارۇن — شۇ چاغدىكى تاش كېسىش ماھىرى

پەرھادنىڭ رەسساملىق ھەم تاش كېسىش سەنئىتىنى ئۆگىنىشى

شۇنداق ساياھەت قىلىشتا داۋام،
سەنئەتتىن چۈشتى كۆڭلىگە ئىلھام.

مانىنى كۆردى كۆڭلى ئېچىلدى،
خۇددى سەدەپتىن دۇرلەر چېچىلدى.

دېدى مانىغا: نە ياخشى ھۇنەر.
قايسى يول بىلەن كىشى ئۆگىنەر؟ !...

قانداق ئۇسۇلدا ياسالغان بوياق،
بۇ خىل ھۇنەرگە بولىدۇ ياراق.

جان دىلىم بىلەن ئىشەندىم ساڭا،
ئۆگەتكىن — دېدى، — بۇ ئىشنى ماڭا.

مانى ئىشتىكەچ بۇنداق سوئالنى،
يوشۇرالمىدى ھېچبىر خىيالنى.

پەرھاد تەلىپىن ئاڭلىغان ھامان،
بۇ ئىش سىرىنى ئەيلىدى بايان.

پەرھادمۇ شۇ دەم ئىشقا كىرىشتى،
چەكتى مۇشەققەت، بەكمۇ تىرىشتى.

بىر قولدا قەلەم، بىر قولدا جەدۋەل،
ھەر بىر رەسىمنى ئۆلچەپ مۇكەممەل.

ھەر بىر رەسىمگە توتوپ ماسىشتاپ
سورايتتى پەرھاد مانىغا قاراپ:

— بارمۇ دۇنيادا سەنئەتتەك مەرغۇپ؟ !
كۆڭلۇمگە ياقتان جىنىمغا مەھبۇپ؟ !...

قىزىقتى قەلەم تەۋرىتىش ئۈچۈن،
جانسىز گەۋدىلەر يارىتىش ئۈچۈن.

ئۆگەندى پەرھاد ئىشنىڭ يولىنى،
رەسسامچىلىقنىڭ ئوڭ ۋە سولىنى.

مانىغا قىلدى سانسىز ئىلتىپات،
ئۆگەتكەچكە ئۇ قىلماي ئىھتىيات.

يەنە سەيلىسىن قىلدى ئۇ داۋام،
ھەر كىمگە لايىق قىلىپ بىر كالام.

يۇردىلەر يەنە بۇ يەردىن كىتىپ،
چۇشتى نەزىرى قارۇنغا يىتىپ.

كۆردى قارۇنىنىڭ تاش كىسىشىنى،
تاشتىن جىنى يوق تەن ياسىشىنى.

— قانداق سىھرى بۇ، قانداق مۆجىزە؟ !
ئۆگەتكەنمۇ ئەر، ياكى ئاجىزە؟ !

ياكى ئاسماندىن تەلىم بولدىمۇ؟ !
قۇياش نۇرىدىن قەلبىڭ تولدىمۇ؟ !

ياكى ھەيكەلگە پىدائىمۇ سەن؟ !
ياكى تاشلارنىڭ خۇدايىمۇ سەن؟ !

ئەزەلدىن شۇنداق يارالغانمىدىڭ؟ !
قورۇچ - پولاتتىن ياسالغانمىدىڭ؟ !

كۆرسەت مېتىننى ياساش يولىنى،
ھەم سۇغۇرۇشنىڭ بار ئۇسۇلىنى.

قارۇنمۇ بۇنى ئەيلىدى قوبۇل،
ھېچبىر قىلمىشى بولمىدى نوقۇل.

كۆڭلىن ھىلىگە قىلمايىن مايىل،
ئۆگەتتى ھۇنەر ئۇستازى كامىل.

پەرھادمۇ قىلدى ئالى تەپەككۇر،
قارۇنغا ئېيتتى: «يۇزمىڭ تەشەككۇر.»

خەزىنىدارنى چاقىردى يەنە،
قارۇن ئالدىغا تۆكتى خەزىنە.

ئىنئام ۋە ئېھسان ئەيلىدى نەچچەند،
قىلدى قارۇننىڭ كۆڭلىنى خۇرسەند.

بۇ ھۇنەرلەرنى ئۆگىنىپ پەرھاد،
كۆڭۈل ئويىنى قىلدىلەر ئاۋات.

* * *

ئوردىلار پۈتتى شۇنداق ئازادە،
نامى تارالدى پۈتۈن ئالەمگە.

رىۋايەتچىلەر تەرىپ قىلىشتا،
ئاجىز كېلىدۇ قەلەم يېزىشتا.

تەرىپ ـ تەۋسىپى بەكمۇ زىيادە،
ئۇنىڭ ئالدىدا ئېرەم پىيادە.

ئىنايەت قىلدى قۇدرەت ئىلاھى،
ياساپ پۈتكۈزدى خاقان سىپاھى.

خاقاندىكى بار بۈيۈك قۇدرەتتە،
پۈتتى ئوردىلار تۆت يىل مۇددەتتە.

خاقاننىڭ پەرھادنى ئوردىغا باشلىشى

مۇلكى ئارا ئېيتتى:
— ئىش پۈتتى تامام،
ئوردا ئىچى تەل، بولدى سەرەمجان.

بېرىپ بەزمىلەر قىلىڭ ئازادە،
تاماشا قىلسۇن پەرھاد شاھزادە.

يۇردىلەر خاقان پەرھادنى ئېلىپ،
تاماشا قىلدى ئوردىغا كېلىپ.

بارچە ئەمىرلەر قىلدى مۇبارەك،
گويا ئەمەلگە ئاشقاندەك تىلەك.

كەلتۈرۈلدىلەر شىرمەل كاۋابى،
يەنى خوتەننىڭ كەۋسەر شارابى.

سازچى، كېنىزەك، ساقى، خىزمەتچى،
غەزەلخانلىرى، گەپچى، ئۇلپەتچى.

ئۆتتى قىرىق كۈن كەيپى ـ ساپادا،
ياڭرىدى مەرغۇل، نەغمە هاۋادا.

ياقمىدى بۇلار پەرهاد كۆڭلىگە،
سالمىدى نەزەر بۇ خىل سەيلىگە.

ئىشرەتخورلۇقتىن يەتكەندەك زەرەر،
دېدى كۆڭلىدە: «هەزەر مىڭ هەزەر.»

سەن هەم نىمشىھىت سالما نەزەرىڭ،
مەغرۇرلۇق بىلەن بەرمە زەپەرىڭ.

پەرهادنىڭ غەزىلى

ئاھ!... كىم دەردىمگە تېپىلماس دەرمان،
ئورنىدى قەلبىمگە مىڭ تۈرلۈك ئارمان.

سەيرى ئېتىپ تۆت ئوردا هەممە قەسرنى،
كۆرگەندە غەم يۇتۇپ قايىنىدى ۋىژدان.

تەلىيىم، ئىقبالىم شادلىقى ئۇچۇن،
ئېزىز ئاتام بۇ يەردە قىلدىلەر مېھمان.

مېنى دەپ بۇلارنى قىلغاندۇر پۇخرا،
كىملەر ئازاپ تارتقان بولۇپ سەرگەردان؟!

مەندەك بىر بىتەلەي پەرزەندى ئۈچۈن،
مۇشەققەت چەككەندۇر ئاتىمىز خاقان.

سولغاندۇر غۇنچىدەك ئېچىلماي گۈلۈم،
يۈرەكتە دەردۇ غەم كۆڭلۈم پەرىشان.

دەردىمنىڭ داۋاسىن ئۆزۈم بىلمەيمەن،
بارمۇ يا ۋۇجۇد، جىسمىمدا نۇقسان.

كەتكەندۇر بۇلارغا كۈچ بىلەن مېھنەت،
سەرپ بولغاندۇر تېخى خەزىنە ـ ھەميان.

كاشكى بۇ دەرد ـ ئەلەم ئۆزۈم ئىلە كەتسە،
ئاتا ـ ئانام كۆڭلى بولمىسا گىريان.

سەتەمكار پەلەكتىن، چەرخى دەۋراندىن،
بولغۇم بار مىڭ بىزار ھەم تەركى جاھان.

«پەرھاد» دەپ ئىسمىم بار پەرياتتۇر ئىشىم،
ئىزتىراپتىن تىنچىماس قەلبىم بۇ زامان.

خاقاننىڭ ئۆز خەزىنىسىنى پەرھادقا كۆرسەتكىنى

باشلىدى خاقان ئوغلى پەرھادنى،
كۆرسەتمەك ئۈچۈن بۇ تىلسىماتنى.

بار ئىدى بۇ يەردە قىرىق ھوجىرا،
ئوتتۇز توققۇزنى قىلدى تاماشا.

بىرىدە كۆمۈش، بىرىدە ئالتۇن،
بىرىدە تىللا چاچاتتى يالقۇن.

لەئىل، جاۋاھىر، ياقۇت ۋە ئۈنچە،
مەرۋايىت گۆھەر كۆپ ئىدى شۇنچە.

تەخمىن ئەيلىدى بۇنى ھېسابسىز،
پۇخرا ئىلكىدىن يىغقان ئىنساپسىز.

بۇنىڭدىنمۇ خۇش بولمىدى دىلى،
ياشنىمىدى ھېچ سارغايغان گۈلى.

تېخى ئەلىمى ھەددىدىن ئاشتى،
ئاتەش غەزىپى ئۆرلىدى - تاشتى.

قورال - ياراقنى كۆردى ئارىلاپ،
ئالدى بىر دانە ئوق - يانى تاللاپ.

يەنە بىر سەنگى پالاخماننى ھەم،
ئېلىپ ئوق - ياغا قىلدىلەر ھەمدەم.

بۇنىڭدىن ئازراق سۆيۈندى دىلى،
چۈنكى چىڭ ئىدى بىلەك ھەم بېلى.

مۇداپىئەگە ياراق چاغلىدى،
جانۇ - دىلىنى مەھكەم باغلىدى.

ئۆگەندى قورال ئىشلىتىش يولىن،
بىر نەچچە ئېتىپ كۆندۈردى قولىن.

يەنە سەيرىنى قىلدىلەر داۋام،
ھەر كىمگە قىلىپ لايىق ئېھترام.

پەرھادنىڭ ۋەھشى ئەجدىھا بىلەن جەڭ قىلىشى

خەزىنە ئىچرە كونا بىر ساندۇق،
تۇرۇپتۇ ئانچە ئېتىبارى يوق.

پەرھاد نەزىرى چۈشتى بىناگاھ،
ئۇلۇغ كىچىك تىنىپ دېدى بىردىن: «ئاھ!...»

— نېمە بار بۇنىڭدا نە يەڭلىغ ساندۇق،
ئېچىڭلا بۇنى مەن كۆرەي تولۇق.

دېدى ئوغلىغا كۆز سېلىپ خاقان؛
— كۆز نۇرۇم بالام بولما پەرىشان.

سىز بۇ ئەرزىمەس ئارزۇدىن كېچىڭ،
تېخى ئىش تولا ئىچكىرى كىرىڭ.

پەرھاد دېدى:
— ئەي مېھرىبان ئاتا!...
بۇ تىلىكىمنى ئويلىماڭ خاتا.

ساندۇق سىرىنى بىلمىسەم بۇئان،
باسايمەن قەدەم ھېچقانداق سىيان.

خاقان دېدى:
— ئەي بەختلىك ئوغلۇم،
ساندۇق سىرىنى قىلاي مەن مەلۇم.

ئىسكەندەردىن قالغان بۇ ھېكمەت،
بۇنى ئېچىشقا قىلمىغىنىز جۇرئەت.

بېكىتكەندىن تا بۇ دەمگىچە ھەم،
ئاچمىغان بۇنى ھېچقانداق ئادەم.

پەرىلەر بۇڭا مۇسەخخەر ئىمىش،
شەيتانلار ئاڭا مۇزەپپەر ئىمىش.

ئەمىر قىلمىسا سۇلايمان ئەگەر،
جىنلەردىن يېتەر بىزلەرگە خەتەر.

ئاگلىشىمىزچە بۇنىڭدا غايەت،
خەتەر بار ئىكەن ئاچساق نىھايەت.

ئۇلۇغ بوۋامدىن ۋەسىيەتمۇ شول،
قىلمىغىنز مېنى بۇ ھەقتە مولۇل.

كۆنمىدى يەنە بۇ سۆزگە پەرھاد:
— قىلغاندۇر بۇنى بىر ئادىمىزات.

ئادەم قىلغاننى قىلالمايمىزمۇ؟!
ئۇنىڭ سىرىنى بىلەلمەيمىزمۇ؟!

ئىنسان قىلغاننى قىلىدۇ ئىنسان،
چارە ـ تەدبىردىن تېپىلۇر ئىمكان.

— تۇر خەزىنىچى! ئاچقۇچىڭ قېنى؟!
باھانە قىلماي ئاچ بۇ قۇلۇپنى!

ئاقنۇەت خاقان ئوغلى ئالدىدا،
سۆزدە يىڭىلىپ قالدى دالدىدا.

دىدىلەر خاقان:
— ئىرادە ـ تەقدىر،
نە بولسا بولسۇن، ئاچايلى ھازىر.

ئاچماسقا بۇنى قالمىدى چارە،
بۆلۇندى كۆڭلۇم نەچچە مىڭ پارە.

ئىلاھى قۇدرەت قىلسا ئىنايەت،
قۇتقۇزار بىزنى بۇندىن سالامەت.

ئۇشبۇ سۆز بىلەن ساندۇقنى ئاچتى،
چىقىپ ئەجدىھار بۇندا ئوت چاچتى.

يەنى بالايى ئىبزىم ئىكەن — بۇ،
پەرھاد ئالدىغا كەلدى روبىرو.

ھەممەيلەن قاچتى بۇ ماجىرادىن،
ساندۇقتىن چىققان بالا ـ قازادىن.

باشلىنىپ قالدى ئەجدىھار بىلەن جەڭ،
گاھى ئەيمىنىپ گاھى كەلدى تەڭ.

پەرھادتا قورال ـ يالغۇزلا خەنجەر،
ئوت چاچار ئاغزىدىن تۇرخۇندەك ئەژدەر.

گۆكىرەپ ئۆرلەپ بۇلۇتتىن ئاشار،
زەھەرلىك يالقۇن قايناپ ھەم تاشار.

بىر قولدا قالقان بىر قولدا خەنجەر،
پەرھاد شۇ تاپتا شىركەبى قەيسەر.

غەزەپتىن تاغدەك بولسا ئەجدىھا،
ھىچ غەم يېمەيتتى پەرھاد بىباھا.

ئەجدىھارغا پەرھاد ئوقتەك ئېتىلدى،
خەنجەرنى سالدى، ياۋۇزنى تىلدى.

ئۇ، ئەجدىھارنى قىلدى ئۈچ پارە،
يوق ئىدى بۇندىن باشقا بىر چارە.

دۇنيانى يۇتقان ياۋا قەھرىمان،
پەرھاد ئالدىدا قالمىدى ئامان.

پەرھادنىڭ جاھاننەما ئەينىكىدە شىرىننى كۆرۈپ ئاشىق بولغىنى

بىسىقتۇرۇپ ئۇنى ساندۇقتا باقتى،
«جاھاننامە»غا باغرىنى ياقتى.

بۇ خىل ئەينەككە باقسا ھەر ئىنسان،
ئىستىقبالىنى كۆرەر بىگۇمان.

قالغان ئۆمرىدە نە ئىش ئىشلەيدۇ،
يازدا قەيەردە، نەدە قىشلايدۇ.

قەيەردە راھەت، نەدە مۇشەققەت،
كاجمۇ تەلىيى ياكى سائادەت.

كىم بىلەن ئويناپ كىم بىلەن كۇلەر،
قەيەردە ياشاپ، قەيەردە ئۆلەر.

قايسى كىشى دوست ۋە قايسىسى دۇشمەن،
كىملەردۇ يارىڭ ۋە ياكى ئۆچمەن.

يەنى بۇ ئەينەك ھىچ ئالا قويماي،
كۆرسىتەر بۇنى پەقەت يوشۇرماي.

ئۇشبۇ ئەينەككە پەرھادمۇ قاراپ،
كۆردى دۇنيانى بىر - بىر ئارىلاپ.

بىستۇن تېغىمۇ كۆرۈندى شۇ دەم،
ئىشلەپ تۇرۇپتۇ نەچچە مىڭ ئادەم.

تاشلىدى نەزەر خەلققە بىردىن،
بىناگاھ ئۇندا كۆرۈندى شىرىن.

يەنى شىرىننى كۆرۈپلا پەرھاد،
ۋىسال ئىشقىدا چەكتى مىڭ پەرياد.

پىراق دەردىدە دىمى سىقىلدى،
ئاقىۋەت بىھۇش بولۇپ يىقىلدى.

نىمشىھىتقا ھەم يار بولۇپ پەلەك،
«جاھاننەما» دىن بەرگەيدى دىرەك.

پەرھادنىڭ غەزىلى:

جامالىڭنى بىر كۆرۈپ قۇدرەت ئىچىدە،
قالدىم مەن مىڭ تۈمەن ھەسرەت ئىچىدە،
قەلبىمنى كۆيدۈرگەن ئۈزۈك ئىكەنسەن،
بەك يىراقتا پەردەئى ئىسمەت ئىچىدە.

ئاسمان پەلەك تاغ كۆردۈم ئەينەككە قاراپ،
تاغ قازماقتا نەچچە مىڭ ئادەم ھاسىراپ،
پۈركەنچىدە قىز كۆردۈم رومالدىن ماراپ،
خانزادىدەك سەلتەنەت، ئىززەت ئىچىدە.

بىر ئوت چىقتى كۆكسىدىن تۈتاشتى ماڭا،
ئەقىل - ھوشتىن ئايرىلىپ باقتىم مەن ئاڭا،
يېتەرمەنمۇ بىلمىدىم ۋەسلىگە تاڭا؟!...
يوق ئول پەرى رەھنىماھىم شۇ پەيت ئىچىدە.

قانداق ھۆرۈمنى يەنە كۆرەرمەن،
كۆرەلمىسەم بۇ ئوتتا ئاخىر ئۆلەرمەن،
بېرىپ مەھشەر يېرىدە ئۇنى سورارمەن،
«كۆرگەن بارمۇ بۇگۈن؟!» دەپ ئەرسات ئىچىدە.

ئول كۆرۈنگەن ماڭا تاغ ئەمەس بالادۇر،
ئىزلەپ يۈرۈپ بۇ جىسمىم شۇندا قالادۇر،
ئاي يۈزلۈكنى كۆرەلمەي گۈلۈم سولادۇر،
مەجرۇھ تېنىم قالدى، زۇلمەت ئىچىدە.

پەرھاد دەردىگە ئىلاج قىلىشتا مۇنەججىملەر پەرھادنىڭ دەريا ساياھىتىگە ۋە توققۇز بۇلاققا بېرىشقا مەسلىھەت بېرىشى

ئىزلەپ ئوغلىغا خاقان بىر ئىلاج،
مۇنەججىملەرگە چۈشتى ئېھتىياج.

قۇرئى ئەندازلەر مەسلىھەتلىشىپ،
مۇنەججىم، تېيىپ چارە ئىزلىشىپ.

— ساياھەت قىلسۇن! كېمىدە، — دېدى،
— چارە يوق بىلەك نېمىدە، — دېدى.

— بارسۇن يول يۈرۈپ شىمالىي تاغقا،
تاغنىڭ ئىچىدە توققۇز بۇلاققا.

ساقىيار ئۇندا بولسا گەر دەردمەند،
بەلكى ئىشقىغا روھى بولسا بەند.

بەكمۇ يېقىملىق تازا ساپ ھاۋا،
تۈرلۈك ساقايماس دەردلەرگە دەۋا.

پەرھادنىڭ غەزىلى:

پەلەكتىن بىر سادا كەلدى؛
«دىلىم ئىشقىدا كۆيگەي! » دەپ،
«كۆرۈشمەك ئارزۇسىدا،
غەمۇ - مېھنەتكە چۆمگەي! » دەپ.

پىراقىدا دىلىم غەملىك،
كۆرەلمەي كۆزلىرىم نەملىك،
مەن ئىزلەپ دەردگە ھەمدەملىك،
ئەلەمنى جاندىن ئالغاي! — دەپ.

تاپالماي دەردىمە چارە،
يۈرەكىم بولدى مىڭ پارە،
سۈبھى - شام غەم بىلەن زارە،
بۇ بىر تىلسىمنى ئاچقاي! — دەپ.

كېچىپ مەن كارۇ - بارىمدىن،
چىقىپ كەتسەم دىيارىمدىن،
تىلەيمەن بىرۇ - بارىمدىن،
ۋىسالى سۈبھى بولغاي! — دەپ.

كۆزىدىن ياش تۆكەر پەرھاد،
كېچە - كۈندۈز قىلار پەرياد،
جاپا ئەيلەر پەلەك بىداد،
پىراقتا جاننى بەرگەي! دەپ.

× ×

نۇرغۇن كېملەر ياساتتى خاقان،
دەريا سەيلىسى قىلىشقا ھامان.

ساياھەت ئۈچۈن دەرياغا چۈشتى،
تاماشا قىلىپ سۇدا يۈرۈشتى.

قازارا بىر كۈن قوزغۇلۇپ شامال،
خاقان كۆڭلىنى ئەيلىدى مالال.

بارغانچە كۆچلۈك بولدىلەر بوران،
داۋالغۇپ كېمە يۈرەتتى ھەريان.

دەريا ئۈستىنى باستىلار تۇمان،
كېمىلەرنىمۇ سىلكىپ شۇ زامان.

بەزى كېمىنى بىرىگە ئۇرۇپ،
ھالاكمۇ قىلدى تېخى سۇندۇرۇپ.

نامەلۇم ياقىا بەزىسى كەتتى،
بەزىسى سۇغا غەرق بولۇپ چۆكتى.

ئاتا ـ بالىغا بولۇپ قىيامەت،
ئايرىلىشتىلەر ئەيلەپ نادامەت.

پەرھاد قالدى بىر تەختى پارىدە،
ئاھۇ ـ زار قىلىپ شېرىن دەردىدە.

يېنىدا ئوق ـ ياسى قالغان ئىدى،
يېمەك ئىچمىكى يوقالغان ئىدى.

پىراق دەردىدىن دېمى سىقىلدى،
ئاقىۋەت ھوشسىز بولۇپ يىقىلدى.

نىمشېھىت سىنى بوغسىمۇ پىراق،
بىھۇش بولۇشنى تاشلىغىن يىراق.

خاقاننىڭ غەزىلى:

ئاھ!... تەلەي نەقىلاي خانۇ ـ سۇلتانىم بالام،
تەختى ـ تاجىم ئىگىسى دەردىمگە دەرمانىم بالام،
لەشكىرىم سەردارى بولغان باتۇرۇم جانىم بالام،
كەتتىڭىز قايسى تەرەپكە گۆھەرى كانىم بالام.

سىزدىن ئۆزگە ئەي بالام مېھرىبانىم بارمىدى؟!
تېنىم ئىچرە سىزدىن ئۆزگە يەنە جانىم بارمىدى؟!
بۇ دۇنيادا سىزدىن بۆلەك سەرۋى راۋانىم بارمىدى،
يالغۇزۇم كۆز روشىنىم ماھى تابانىم بالام.

بۇ نى ھېكمەتتۇر، جۇدا بولدۇم جامالىڭ شەمئىدىن،
ئايرىلىپ قالدىم سېنىڭدەك نەۋ باھارىم ۋەسلىدىن،
ماڭا بولغايمۇ ئاسانلىق بۇ پەلەكنىڭ قەستىدىن،
ۋارىسىم مەرت باتۇرۇم تەختىمگە سۇلتانىم بالام.

سېنى دەپ چىققان ئىدىم شەھىرى خوتەن پايتەختىدىن،
تاپقىلى بولغايمۇ ئىزلەپ ئۆشبۇ دەريا قەھرىدىن،
ئايرىدىڭ مېنى ئەجەپ خوۋلۇق ـ ئامانلىق بەختىدىن،
ئەي مېنىڭ ئارامى جانىم لالە ـ رەيھانىم بالام.

ئاختۇرۇپ دەريا ئىچىدىن سېنى مەن قايدىن تاپاي،
تاپمىسام دەريا ئىچىدىن ئەمدى مەن قانداق ياناي،
ھەمدە خاقانلىق تەختىنى كىملەرگە مىراس قالدۇراي،
ناتىۋانىم، پاسىبانىم، شاھزادە خاقانىم بالام.

پەرھادنىڭ شاپۇرغا يولۇقىشى ۋە دوست بولۇشۇپ شەھرىيارغا بېرىشى

دەريا ئىچىدە ئاقتى ناگىھان،
يولۇقتى يات كېمە بىر زامان.

بۇ يات كېمىدە بار ئىكەن تامام،
تىجارەت ئۈچۈن يۈرگەن خاسۇ ـ ئام.

كۆرۈپ بۇ يەڭلىغ پەرھادنى ئۇلار،
دېدى:
ـ ئۆلگەنمۇ ـ ياكى جېنى بار؟!

«ھايات ئىكەن» دەپ قىلىشتى خىيال،
ئۆز كېمىسىگە ئېلىشتى دەرھال.

بار ئىدى شاپۇر ئاتلىق بىر يىگىت،
پەرھادنى كۆرۈپ دېدى: «ئاھ!... ئېسىت!»

پەرھادقا تېزدىن دورىلار قىلىپ،
رەھمى ـ شەپقەتلىك چارىلەر قىلىپ.

ساقايتتى شۇندا جاراھىتىنى،
كۆرسىتىپ پۈتۈن ساداقىتىنى.

پەرھاد ئۇلارنىڭ قىلدى ھۆرمىتىن،
پەسىھ تىل بىلەن ئېيتتى رەھمىتىن.

ماڭدى نەچچە كۈن دەريا ئىچىدە،
قاراقچى كەلدى پىنھان كېمىدە.

سودىگەرلەرگە ھۇجۇم باشلىدى،
بىچارىلەرنىڭ كۆزىن ياشلىدى.

رەھىم قىلماستىن قاراقچى مەككار،
شىشەنىپتىدىن ئۇتلار چاقنىتار.

مەغرۇرلۇق بىلەن كۈلۈشەر ئىدى،
«نەق ئولجا تاپتۇق!» دېيىشەر ئىدى.

ئۇلار ۋارقىراپ: «قېنى سودىگەر،
جان كېرەك بولسا پۇل - مالىڭنى بەر!...»

بۇلارمۇ رازى بولۇپ تەقدىرگە،
كىرىشەلمىدى چارە تەدبىرگە.

ھاياتتىن ھەممە ئۈمىدىن ئۈزۈپ،
تەسلىم بولۇشنى تۇردى بىلدۈرۈپ.

ئۇشبۇ ئەھۋالنى كۆرۈپلا پەرھاد،
جەڭگە يەڭ تۇردى گوياكى شىرزاد.

«بۇ قانداق دۈشمەن ۋە قانداق جاللات،
ناھەق قان تۆكەر كېرىپ بۇندا چات؟!»

چاققانلىق بىلەن ئوق - يانى ئېلىپ،
قاراقچىلارنى ھەسرەتكە سېلىپ.

قاراقچىلاردىن سەككىز ئوننى،
ئېتىپ يىقىتتى ھەم بىر چوڭىنى.

قاچتى قالغىنى ئۆلۈك ھەم سول بىلەن،
ۋە بەزىلىرى ئۆتتۈرا يول بىلەن.

پەرھادنىڭ ئوقى خاتاغا كەتمەي،
قالمىدى پەقەت دۈشمەنگە يەتمەي.

بۇ كەڭ جاھاننى قىلىپ ئاڭا تار،
قاراقچىلارنى قىلدى تار ـ مار.

بۇ سودىگەرلەر ئامان تېپىشتى،
كېلىپ پەرھادقا تەزىم قىلىشتى.

— كېمىمىزدە سەن بولمىساڭ ئەگەر،
نابۇت بولاتتۇق! — دېدى سودىگەر.

— تىرىك قالدۇق بىز ھىمايىتىڭدە،
ئەمدى بىز سېنىڭ ئىتائىتىڭدە.

سەن بىر ئەسلىدە سۇلتانزادىسەن،
سەئىد يۇلتۇزلۇق بىر ئازادىسەن.

ئېيتقىن روستەمنىڭ ئەۋلادىمۇ سەن؟!
ۋە ياكى باتۇر پالۋانزادىمۇ سەن؟!

ئەجەپ مۇلايىم ئەخلاقىڭ سېنىڭ،
بىزگە نامەلۇم ئەھۋالىڭ سېنىڭ.

سۆزلىرىڭ شېرىن، چىرايىڭ ئوچۇق،
چۈشكەن دىلىڭدىن يۇزۇڭگە يورۇق.

چۈمۈلە سىنىڭ ئەپتىڭگە قاراپ،
ئايغىڭدا قالسا چەكمەيدۇ ئازاپ.

پەرھاد ئاڭلىدى ئۇلار سۆزىنى،
خىجىللىقىدىن تەر باستى يۈزىنى.

دېدى:
— ئاتىلار مەن بىچارە بەس،
بۇنچە ماختاشقا مەن لايىق ئەمەس.

مەن بىر مۇساپىر يالغۇز بىناۋا،
كۆڭلۈم پەرىشان دەردىم بىداۋا.

قايسى گۈلشەننىڭ گۈلى ئىكەننى،
ئىشقى پىراقتا بۇلبۇل ئىكەننى.

ھېچبىر سىرىنى ئېيتمىدى پەقەت،
ئەسلى - نەسلىدىن چەكمىدى ھەسرەت.

نەچچە كۈن يۈردى كېمە ئىچىدە،
توختىماي ئەسلا كۈندۈز - كېچىدە.

كېمىمۇ بېرىپ قىرغاققا يەتتى،
تىجارەتچىلەر ھەر ياققا كەتتى.

يالغۇزلا شاپۇر قالدى ئايرىلىپ،
پەرھاد قېشىدىن كەتمەي قايرىلىپ.

دېدى:
— مەن سادىق يولدىشىڭ بولاي!
تۆر دېسەڭ تۆراي، ئۆل دېسەڭ ئۆلەي!

ئۆيدە خادىمىڭ، يولدا ھەمراھىڭ،
بولاي ھەممە ۋاق دەردكە دەرمانىڭ.

ئۆز دىنىمنىڭ ھۆرمىتى ساڭا،
قەسەمياد قىلاي ئىشەنگىن ماڭا.

ساياھەت قىلىپ كۆپ يەرنى كۆرگەن،
بىر ئەر يىگىتمەن كۆپنى كۆچۈرگەن.

ئاسمانغا چىقماق بولسا تىلەكىڭ،
ھازىر قىلۇرمەن بارلىق كېرەكىڭ.

جۇشقۇنلار يۈرەك، قاندۇراي تىلەك،
ۋۇجۇدۇمدا يوق دوستلۇقتىن بىلەك.

بولسا دىلىڭدا سۆيگىدىن ئەسەر،
ئاتەش نەپەسىم ئۇنى ھەم كېسەر.

پەرھاد ۋە شاپۇر جانۇ ـ دىل بىلەن،
دوست بولۇشتىلەر چىن ئەقىل بىلەن.

پەرھادمۇ ئېيتتى ئىشتىكىنىنى،
«جاھاننەما» دا كۆرۈنگىنىنى.

شابۇر دېدى:
— ئۇ، شەھرىيار يېرى،
بىلەمسىز دوستۇم بۇندىن بەك نېرى.

مېھنىبانۇدا ئۇنىڭ خانلىقى،
تىلىكى دۆلەت ئاۋادانلىقى.

چۆل تاغنى كېسىپ چىقىرىپ ئېرىق،
شەھرىيار يېرىن قىلىشتۇر تېرىق.

چۈنكى بۇ جايدا بەكمۇ نۇرغۇن بوز،
بىكارلا ياتقان ئېچىلماي ھۇنۇز.

ھوسۇل بېرىشكە ياراشلىق ئىدى،
پەقەت سۇغىلا قاراشلىق ئىدى.

تاغنىڭ ئارقىسى گويا بىر دېڭىز،
ئالدىدا سۇدىن يوق ئىدى بىر ئىز.

باي دىيارىنىڭ ئورنىنى بۇرۇن،
پايانسىز سۇلەر قىلىشقان ئورۇن.

چۈنكى مۇزاتنى توسايتتى چۆل تاغ،
قانمىغان سۇغا شېرىن تۇرغان باغ.

تەپچىرەپ تاغدىن سىرغىپ ئۆتكەن سۇ،
تاغنىڭ ئۇستىگە چۈشكەندەك قىراۋ.

دەپئی بولمایتتی سۆ تەشنالىقى،
هورغا باغلانسا ئاشنالىقى.

مېهنىبانۆ شۆڭا چىقاردى پەرمان،
ئىشلەيدۆ خەلق بۆ تاغدا هامان.

لېكىن بۆ ئىشلەش هەممىسى بىكار،
چۈنكى ئۆ تاغقا قىلمايدۆ تىغ كار.

قىرالچە[1]نىڭ بارلىق پەرمانى،
ئىچىدىكى شەرت دەرتكە دەرمانى.

تاغنى كىم كېسىپ كەلتۆرسىلەر سۆ،
شېرىنغا كۈيۆ بولغۆسىدۆر ئۆ.

يەنى ئۆ شېرىن سىڭلىسى ئۆنىڭ،
ئېهتىمال تىلىكىڭ شۆدۆر هەم سېنىڭ.

قۆتلۆق ئۆردىدۆر ئۆلتۆرار جايى،
دۆرى مەر مەردىن تەختى ـ سارايى.

قۆدرەت ئىلاهى قىلسا ئىنايەت،
ئۆشبۆ تىلەكىڭ بولۆر ئىجاۋەت.

دېدى، پەرهادنى باشلىدى شۆيان،
باردى يول يۆرۆپ بىر نەچچە زامان.

---

[1] قىرال — پادشاه، قىرالچە ـ ئايال پادشاه

پەرھاد پەريادى ھەددىدىن ئاشتى،
شىرىنگە كېلىپ ئاخىر تۇتاشتى.

قېنى نىمشىھىت سىنىڭ پەريادىڭ؟ !
قايسى شىرىنغا باغلاندى يادىڭ؟ !

•

شىرىن

مېھىنبانۇدۇر شەھرىيار شاھى،
بار ئىدى ئۇنىڭ شىرىن دەپ ماھى.

بۇ مەلىكىلەر بىر تۇغقان ئىدى،
ئەزەلدىن بەختكە يولۇققان ئىدى.

مېھىنبانۇغا مىراس ئىدى شاھ،
ئىشقىدىن شىرىن چېكەردىلەر ئاھ! ...

ئىسمى - جىسمىغا چىرايلىق ياققان،
بەخت - تەلەي ھەم ئۇڭ كۆزدە باققان.

خالىغان چاغدا ئېچىلار گۈلدەك،
پەسىھ سۆزىدە خۇددى بۇلبۇلدەك.

ئەركە ئۇستۇرگەن مەستۇد تەخت ئۈنى،
قىزغىنىپ باققان ئەركىن بەخت ئۈنى.

نەپىس كىيىمگە بولمايتتى مەغرۇر،
شانۇ - شەۋكەتكە كۆلمەيتتى مەسرۇر.

ئالدىيالمايتتى يىپەك تاۋارلار،
سولدۇرالمايتتى غەملىك ناۋالار.

ئەيشى ـ ساپاغا بېرىلگەن ئەمەس،
جەمشىت تەختىگە ئېگىلگەن ئەمەس.

رۇستەمدەكلەرنى پىسەنت قىلمايتتى،
شاھى ئىراننى كۆزگە ئىلمايتتى.

ئۇ بىر ئاھۇ كىم شىكار بولمىغان،
ئۆزىنى قۇشقا ھەم ئالدۇرمىغان.

غۇنچە سۇرەتلىك ئول پەرى ـ پەيكەر،
قېشى كاماندۇر كىرپىكى خەنجەر.

چىشى دۇردانە، شەھلادۇر كۆزى،
لىۋى دۇرلالە، ئاناردۇر يۈزى.

ئوچۇق پېشانە، چاچلىرى سىيا،
تەختى شاھانە يۇرتلىرى كۇچا.

شېرىن تۇغۇلغان كۇندىن ئىلگىرى،
ماختىنار ئىكەن جەننەت ھۇرلىرى.

دۇنياغا شېرىن كۆز ئاچقان كۇنى،
«تەۋەررۇك» دەپتۇ ھەممىسى ئۇنى.

تەبرىكلەشكە «بارماي» دەپ قورۇق،
ھەسەن ـ ھۇسەننى يوللاپتۇ ئۇيۇق.

قىلار لىنتا دەپ چىچىغا ئۇنى،
ماختىنىپتۇ ئۇ، بارچىغا بۇنى.

ئەرزىمەپتۇ ئۇ پەرى چەھرىگە،
تاشلاپتۇ ئۇنى ئاسمان قەھرىگە.

شۇنىڭغا ئۇيۇق بولۇپ بەك خىجىل،
رەڭ ئاپتۇ سېرىق، گاھىدا قىزىل.

بوينىغا تىزىپ قىلسۇن، دەپ مارجان،
تەقدىم قىلىپتۇ يۇلتۇزنى ئاسمان.

قوبۇل بولمىغاچ ھېچبىر يۇلتۇزى،
چىقماپتۇ شۇندىن بۇيان كۈندۇزى.

خىجىللىق يېتىپ ھۆسنىدىن كۈنگە،
توختىيالماستىن كېتىپتۇ تۈنگە.

پەرى قىزلىرى ئۇيۇلۇپ شۇئان،
ئەلنىڭ كۆزىدىن بولۇپتۇ پىنھان.

قېشىغا قەلەم ھەم سەپەر ئىدى،
جامالىدىن ئاي بەھرىۋەر ئىدى.

سوئال قويۇپتۇ شېرىنگە ئۇ ئاي،
دەپتۇ:
— كىم زىبا، كىم گۈزەل چىراي؟!

شېرىن دەپتۇ:
— سەن يۈز ـ كۆزۈڭگە باق!
نىچۈن بىر يەر كۆك، بىر يېرىڭ ئاپئاق؟!

تەڭ كېلەلمەستىن شېرىن يۈزىگە،
خىجالەت بوپتۇ ئېيتقان سۆزىگە.

ئاي قىلىپ شۇڭا يۈزىگە گىرىم،
بولۇپتۇ پۈتۈن بەزىدە يېرىم.

خوتەن مۈلكىدىن پەرھادتەك شۇڭقار،
كېلىپ ئۇ قىزغا بولۇپتۇ شىكار.

× ×

پەرھاد چۆل تاغقا قويدىلەر قەدەم،
گۈل چەكتى تاشقا قولدا تىغ ـ قەلەم.

تاغلارنى ئويدى رەسىم سىزدى ھەم،
كۆچۈرۈپ دىلدا ئىشقى دەرد ـ ئەلەم.

ئۇنىڭ كۆڭلىدە بىر سۆيگۈ زاھىر،
تاغنى كېسىشكە قوللىرى ماھىر.

غەيرىتىگە ئەل بولدى ھەيرانە،
كۆيدى شېرىننىمۇ ھەم غايىبانە.

پەرھادنىڭ غەزىلى:

نىگارىم، ساڭا دىل پەرياد ئەپغانىم ئەسەر بەرمەس،
ماڭا بادى سابا ئۇل سەرۋەرى گۈل روھىدىن خەۋەر بەرمەس.

ئېچىلماس غۇنچە بەختىم كۆرمىسەم ئۇل راۋانىم مەن،
چېچەكلەر ئاتسىمۇ غۇنچە شاخ - ياپراقلار ئەسەر بەرمەس.

دۇتار بولدى ئېلىپ قەددىم سىنىڭ ئىشقىڭدا ئەي دىلبەر،
بۇ تاغدا مەدىكار بولمىغىچە ھېچ نەرسە نەزەر بەرمەس.

ئۆزۈم شاھزادەخان ئەردىم، ئېلىمدە مۇتىۋەر ئەردىم،
مۇشەققەت چەكمىگۈچە ھېچقانداق يەر شېكەر بەرمەس.

× ×

ئاققۇزدۇم كۆزدىن يېشىمنى، يەتكۈزدۇم كۆككە ئاھىمنى،
ئەگەر بەرمىسە مۇرادىمنى، بۇ تەن جانىمغا يەر بەرمەس.

مېنىڭ تاش كەسكىنىم خۇددى قىزىلچا تەرگىنىم ئوخشاش،
قۇلى تاش كەسمىگۈچە خوجايىن ئەسلا كەمەر بەرمەس.

دىلىمنىڭ رەنجىدىن ھەرگىز شىكايەت قىلما ئەي پەرھاد،
سىنىڭ ئىشىڭ ئەرزىمىگۈچە ئۇستازىڭ ھۇنەر بەرمەس.

پەرھادنىڭ چۆل تاغنى كېسىشى

— تاغنى مەن كېسىپ ئاچاي سۇ! — دېدى،
— خەلقتىن جاپا ئازايسۇن! — دېدى.

بۇ زور خۇشخەۋەر شېرىنغا يەتتى،
ھاشارچىلاردىن غەم ـ ئەلەم كەتتى.

تاغنى كېسىشكە كىرىشتى پەرھاد،
تاغۇ ـ تاشلاردىن چىقاردى پەريات.

ئىشقىنىڭ بۇ بىر چىن ئىپادىسى،
بەلكى پەرھادنىڭ ئەقلى چارىسى.

بەلكى شېرىنىنىڭ ئەسلى غايىسى،
ياكى تەقدىرنىڭ كۈچ ـ ئىرادىسى.

شېرىنىنىڭ غەزىلى:

ئۇزۇن زاماندىن سۇسىز بۇ تۇپراق،
كۆكەرتىش قىيىن بەرگىدىن ياپراق.

سۇ كەلتۇرۇشتە ئۆتكەن سۇلتانلار،
مۇشەققەت تارتىپ ئاجىز قالغانلار.

تىلەپ مەن ھەقتىن يۇرت ئاۋاتلىقى،
ئىشلەتتىم بۇندا دۆلەت خانلىقى.

ئۈچ يىلدۇر ئىشلەپ تالغانتى خەلق،
يۇرتلاردا ئېغىر بولغانتى سېلىق.

ئاھ!... بۇگۇن تەڭرى بەرمىش تىلەكنى،
كەلتۇرگەنمىش بىر كۈچلۈك بىلەكنى.

ساياھەت قىلىپ بۇندا كەلگەنمىش،
ئۆز خاھىشىچە تاشلار قازغانمىش.

مەيۈس قەلبىمنى «قويماي!» دەپ غەمدە،
ئۈچ يىللىق ئىشنى قىلمىش بىردەمدە.

قانداق باھادىر، قانداق قەھرىمان؟!
كۆرسەم ئىنايەت قىلسام بۇ زامان.

بۇ يۇرتقا شەكسىز كېلۇر سائادەت،
شېرىن تىلىكى بولسا ئىجاۋەت.

پەرھاد ئىشتىپ شېرىن سۆزىنى،
پۈركىدى ھايا ئۇنىڭ يۈزىنى.

× × ×

چىقتى پەرھادنى كۆرگىلى شېرىن،
كەلدى يېنىغا شىكاردىن كېيىن.

شامال پەردىنى ئالدى يۈزىدىن،
ئوتلار چاقنىدى پەرھلد كۆزىدىن.

دېدى ئۇ:
— ئەينەك ماڭا كۆرسەتكەن،
جىنىمنى ئېلىپ ئوتقا سەكرەتكەن.

غۇربەتكە سېلىپ ئاۋارە قىلغان،
يۇرتۇمدىن ئايرىپ بىچارە قىلغان.

دەشتۇ ـ باياۋان، دەريا كەزدۇرگەن،
بىشىمغا تۇرلۇك بالا كەلتۇرگەن.

ئەسلى ـ نەسلىمدىن بىگانە قىلغان،
مۇلكىمدىن ئايرىپ دىۋانە قىلغان.

ھەممىنى قىلغان ئۆزى مانا شۇ،
ئەقلىمنى ئالغان كۆزى مانا شۇ!...

— دىدى يىقىلدى، ھوشىدىن كەتتى،
شىرىن پەرھادقا بۇلارنى ئېيتتى.

— ئەي شەمئى جامال ئادىمى بىھوش،
نە ئۇچۇن سىنىڭ پاك دىلىڭ مەيۇس.

باغرىڭ ئېزىلىپ، ئاغزىڭ قۇرۇپتۇ،
گۇلدەك چىرايىڭ دەردتىن سولۇپتۇ.

× ×

سۆزلە ماڭا سەن دەردۇ ـ ئەلىمىڭ،
دىلدا بارىنى ئېيتقىن نە غىمىڭ؟!

بەردىمۇ ساڭا بىگانە زەھەر؟!
سەۋەپ نىمەدۇر بەرگىن بىر خەۋەر!

جادۇگەر ساڭا سىھرى قىلدىمۇ؟!
ياكى ئەقلىڭگە ھىلى قىلدىمۇ؟!

بۇگۇن شىرىنگە بولدى خۇشلۇق يار،
خۇشاللىق ئىچرە يۇرىكى ئۇينار.

شىرىننىڭ غەزىلى:

ناتىۋان سۆزلىگىن يۇرتۇ - دىيارىڭ قايسىدۇر؟!
مەملىكىتىڭ پادىشاھى نامىدارىڭ قايسىدۇر؟!

شاھمۇ سەن، ئالىممۇ سەن، زاھىدمۇ سەن تالىپمۇ سەن،
بۇ جاھاننىڭ ئىشلىرىدىن كەسپى - كارىڭ قايسىدۇر؟!

يۇزلىرىڭ شاھزادىدەك، ئەمما ئۆزۈڭ ۋەيرانىسەن،
سىنى كۆلپەتتىن خالاس ئەيلەر قارارىڭ قايسىدۇر؟!

نە سەۋەبتىن بۇ كەبى پىغان ئارا غەمخانىسەن؟!
سىنى غەم دەرياسىغا سالغان نىگارىڭ قايسىدۇر؟!

قايسى گۈلشەننىڭ گۈلى، ئىشقى ئوتىدا يانىسەن،
سىنى بۇ كويلارغا سالغان دىل خۇمارىڭ قايسىدۇر.

× ×

پەرھاد ھالىنى ئەيلىدى بايان،
ئۇنىڭ كىملىكى بولدى ھەم ئايان.

شىرىن دىدى:
— ئەي بىگانە يىگىت،
دۇنيا يۈزىدە يىگانە يىگىت.

ئەجەپ مۇشەققەت ئىستەر ۋۇجۇدۇڭ،
تاغلارنى پارە ئەيلەر ئۇمۇدۇڭ.

ئوخشمايدۇرسەن ھېچبىر كىشىگە،
ئىشىڭ ئوخشىماس ئىنسان ئىشىگە.

مېنىڭ كۆڭلۈمنى خۇرسەن ئەيلىگىن،
يۇرتۇمنى باغۇ ـ چىمەن ئەيلىگىن.

قېنى سەن دىل ئەسا، ساندۇقىڭنى ئاچ،
يىگىت بېشىغا تىللا گۆھەر چاچ!

خىزمىتىڭ ھەققى بۇ تىللا ئەمەس،
قانچە خەزىنە بەرسەم ئەرزىمەس.

سەۋرى قامىتىڭ بىلەن باراۋەر،
ئايىغىڭغا مەن تۆكسەم ياقۇت ـ زەر.

قىلدى جۇرئىتىڭ قەلبىمنى شىكار،
قىلۇرمەن ساڭا جېنىمنى نىسار.

پەرھاد لاپ قىلىپ شېرىنغا باقتى،
ۋاپادىن دىلغا نۇر چىراغ ياقتى.

ئاتلاندى شۇئان تاغ كېسىش ئۈچۈن،
شېرىن كۆڭلىنى شاد ئېتىش ئۈچۈن.

كۈچلۈك زەرپ بىلەن ئۇردىلەر مېتىن،
لەرزىگە كەلدى ئاسمانۇ ـ زېمىن.

لاينى كەسكەندەك پەرھادنىڭ تىغى،
كەسكەندە تاغنى چىقتىلەر يىغى.

پۈتۈن خالايىق بۇ ئىشقا قاراپ،
پەرھاد قودرىتىن قىلدى ئىتىراپ.

بۇ مەيدان ئارا خالايىقمۇ ھەم،
كېلىپ پەرھادقا بولدىلەر ھەمدەم.

يازغىن نىمشېھىت تۇرمىغىن قاراپ،
ئەجداد ئەجرىنى سۆزلە ۋارقىراپ.

پەرھادنىڭ غەزىلى:

ئەرزىمنى ئېيتاي بادى ساباغا،
يەتكۈز سالامىم ئول ئاشناغا.

تارتتىم مۇشەققەت، چەكتىم رىيازەت،
ھالىمنى ئېيتقىن ئۇ، بىۋاپاغا.

بولغايمۇ ھاسىل، قازسام بۇ تاغنى،
يەتكۈزسەم ئاھىم ئەرشى ئەلاغا.

تاشلاپ دىيارىم، تەرك ئەيلىدىم تاج،
قويدۇم بېشىمنى بىر سەجدىگاغا.

ئوتتۇڭدا كۆيسەم، كۆيۈڭدا ئۆلسەم،
تېخى كۆمۈلسەم تەھتە سىراغا.

سۆيگۈ نىگارىم، پەسلى باھارىم،
ئەندى قارارىم سەككىز سىراغا.

ئەي ھۆسنى شاھى، پەرھادنىڭ ئاھى،
كۆيۈگىدە ئۆرلەر، سۈيى ساماغا.

بەختىم قارادۇر، باغرىم يارادۇر،
ئەرزىم تولادۇر ئول رەھنىماھغا.

ئىشقى يولىنى، غۇربەت چۆلىنى،
كېزىپ كېلىپمەن بۇ شەھرىيارغا.

ھۆسنى بازارى، قەلبىم شىكارى،
بولغۇم مازارى، بۇ كوھسارغا.

× × ×

پەرھاد تىرىشتى بىر نەچچە زامان،
ئاقتۇەت سۇنى ئەيلىدى راۋان.

ئېقىپتۇ ئەلنىڭ ئابى ھاياتى،
تۆگىمەس تەرىپ ـ تەۋسىپ سىپاتى.

قىرىق قەرىلىك شارقىراتما ھەم،
ئاجايىپ شاۋقۇن سېلىپتۇ بۇدەم.

كەسكەن يەردىن سۇ سىرغىپ ئۆتۈپتۇ،
نامىنى خەلق «كەپلەش» قويۇپتۇ.

كەلدى بىزگىچە شۇ نام يادىكار،
مەڭگۈگە ساقلا ئەي پەرۋەردىگار.

× × ×

بۇ ۋاقىت ئىچىدە شىرىن ۋە پەرھاد،
ئىشقىدىن دائىم قىلدىلەر «ئاھ! ... داد ...»

سۆيگىدىن دائىم بولۇپ بىئارام،
راھەتنى ئۆزىگە قىلدىلەر ھارام.

— شىرىنسىز دەۋران سۈرمەسمەن! — دېدى،
— ئۇنىڭسىز ئۆمۈر كۆرمەسمەن! — دېدى.

تۇرالماس ئىدى يۈرىكى كۆيۈپ،
يىغلىغانىدى شىرىننى سۆيۈپ.

پەرھاد كۆزىدىن ياش تۆكۈلگەن چاغ،
تاقەت قىلالماي يىغلىۋەتتى تاغ ...

ياشلار قۇرۇپتۇ تاغ توختىماپتۇ،
«يىغلىغان تاغ» دەپ خەلقلەر ئاتاپتۇ.

ھېچ توختىماستىن يىغلاپ ئۇ ھامان،
بىر ئېرىق سۇنى قىلماقتا راۋان.

شىرىن دەيدۇ:
— گەر پەرھاد بولمىسا،
گۈلدەك ئېچىلىپ بۇندا تۇرمىسا.

تاجۇ - دۆلىتىم ھەممىسى قۇربان،
قەسەم پەرھادقا پىدادۇر بۇجان ...

ئېچىلسۇن دائىم نىمشېھىت گۈلى،
تىنماي سايرىسۇن ئەركىن بۇلبۇلى.

پەرھادنىڭ مىڭ ئۆي قېزىشى

روھىي باغلىنىش بۇ يەرگە يەتتى،
ۋەدىگە ۋاپا ۋاقتىمۇ يەتتى.

شۇ چاغدا ئىران خىسراۋى كېلىپ،
ئاشىق پەرھادقا بولدىلەر رەقىپ.

پەرھادقا بالا ـ قازا يۈزلەندى،
مېھىنبانۇنىڭ كۆڭلى ئۆزگەردى.

تارالدى خىسراۋ پىتنە ـ ئىغۋاسى،
مېھىنبانۇنىڭ ياندى ئىخلاسى.

بۇرۇنقى قىلغان شەرتى بۇزۇلدى،
ئۇنىڭغا يېڭى بىر شەرت قوشۇلدى.

— مىڭ ئۆينى بىنا قىلسۇن ئۇ، تاشتىن،
پەرھادنىڭ ئىشقى ئۆتسۇن سىناشتىن.

گۈزەل نەقىشلەر ئىشلەنسۇن ئاڭا،
ئىككىنچى بۇنداق بولمىسۇن بەنا.

مىڭ بۆلۈم ئۆيگە يۈز مىڭ سۈپەت نەقىش،
سىزىپ شېرىنغا ئۇنى قىلسۇن بەخش.

ئۇ، ئۆيگە قاراپ بۇلبۇل سايرىسۇن،
ئۇنى كۆرگەنلەر كۆڭلى يايرىسۇن.

سازەندىلەرنىڭ مۇقام ناۋاسى،
شائىر قەلەمكەش قەلەم ساداسى.

قوشاقچىلارنىڭ توقىغانلىرى،
ئۆلىمالارنىڭ ئوقىغانلىرى.

ھەممە يوللانسۇن شۇ ئۆيگە پەقەت،
چەتكە چەكمىسۇن ھەتتا بىر نوقەت①.

دەۋرانلار سۇرگەي مەرىپەت بۇندا،
ئەخلاق، پەزىلەت ھەرىكەت شۇندا.

سەيلىگاھ ئەتكەي ئەھلى زامانە،
ئىبتىراپ قىلغاي پۈتكۈل جاھانە.

بۇندا گۈللەنسۇن چىچەكلەپ سەنئەت،
زۇھۇرغا كەلسۇن بارلىق تەبىئەت.

خەلقلەر ئارا بارچە سەنئەتكار،
سەنئەتتىن بۇندا ئەيلىسۇن ئىزھار.

بولمىغاي سىرتىدا بۇنداق ئىمارەت،
ئالەم قەسىرى بولسۇن خىجالەت.

نۇرلەر چىچىلسۇن ئىلمۇ ـ ئىرپاندىن،
ئاشسۇن رۇم، پەرەڭ، شامۇ، ئىراندىن.

---

① نوقەت — چىكىت

پەرھادنىڭ غەزىلى:

قازىمەن مىڭ ئۆينى ۋادىغا قاراپ،
كېلىدۇ شېرىن ھالىمنى سوراپ.

بۇ پەلەك قىلدى خارۇ ـ زار مېنى،
خىسراۋ ئالدىدا قېنىمنى شوراپ.

تالىدۇ بىلەك، كۆيىدۇ يۈرەك،
تىلىكىم ۋىسال، جىگىرىم كاۋاپ.

مەن ئۈچۈن گويا بۇ دەم جەھەننەم،
پۈرقەت ئىچىدە ئەيلىدى ئازاپ.

يار ئاياغىدىن ئۆرلىسە توزان،
سەپسەم سۇ قىلىپ يېشىم تامچىلاپ.

ھىجران چۆلىگە كۆزۈم تۆكسە ياش،
ھەيران قالىدۇ بۇلۇتلار قاراپ.

ئىشقىم ئوتىدىن ياقىمەن چىراغ،
تۈندە تاغ ئىچى بولماس دەپ خاراپ.

چاقىنغان ئوتلار بىرەلمەس چىداش،
ئاھىم ئوتىدىن چىقسا بىر سىراپ.

باغرىم ئەيلىسەم پەردەئى ئىسمەت،
يارنىڭ بېشىغا چۈشمىسە ئاپتاپ.

بادىدىن يىتەر دەپ زاتىغا زەخمەت،
قەلبىمنى يېرىپ قىلسام مەن ھىجاپ.

يۈرىكىم ئېلىپ ئەيلىسەم ئاياق،
قېنىمنى قىلىپ بەرسەم مەن شاراپ.

كەلدى رەقىپتىن بېشىمغا كۈلپەت،
دىللىرىم غەشتۇر يۈتىمەن زەرداپ.

ئەتراپتا دۈشمەن پايلاپ پەرھادنى،
تاشلار تۆۋىدە ئۆلتۈرار ماراپ.

ئۆشبۇ تاغ ئارا تەندىن كەتسە باش،
بەختى - تەلىيىم يوقتۇر ئىز تىراپ.

× × ×

شېرىن ئىشقىدا پەرھاد يەتتە يىل،
ئىشلىدى پەرھاد ئايانماي دىدىل.

بارچە ھۈنەرگە پىدا قىلىپ جان،
ئىستىداتىنى قىلدى نامايان.

بىرى - بىرىگە شېرىن ۋە پەرھاد،
تەلپۈنۈپ دائىم چېكەردىلەر دات.

سۆيگىنىدىن ھەر دەم بولدى بىئارام،
ئەيلەپ راھەتنى ئۆزىگە ھارام.

ئىشلەپ جاپادا شۇنچە يىل پەرھاد،
بىر كەم مىڭ ئۆينى ئەيلىدى بۇنياد.

زادى دۇنياغا باقساڭ نىمشىھىت،
تولماس ئۇ، بىرسى ئۈزۈلمەس ئۈمىت.

خىسراۋنىڭ ئۇرۇش باشلىشى

گەپ ئەمدى يانا بىر ئۆيدە قالدى،
بۇ ئىش خىسراۋنى بەك غەمگە سالدى.

ئاتەش غەزىپى باشقا ئۆرلىدى،
پەرھادنى قەستلەپ ئورا كولىدى.

لەشكەرنى باشلاپ شەھرىيار تامان،
كەلدى ئۇ خىسراۋ نىيىتى يامان.

پايتەختنى ئۇ، قامال ئەيلىدى،
بىسىم ئىشلىتىپ بۇزدى پەيلىنى.

ئۆزىمۇ چۈشتى جەڭ مەيدانىغا،
بويالدى تۇپراق ئادەم قېنىغا.

قىلدىلەر خىسراۋ پەرھاد بىلەن جەڭ،
لېكىن ئۇنىڭغا كېلەلمىدى تەڭ.

خىسراۋنى پەرھاد تۇتتى كەمەردىن،
سىلكىپ ئۇنى دەس كۆتەردى يەردىن.

خىسراۋنىڭ كۆزى چىقتى چاناقتىن،
تەۋبە قىلماقچى ئاچچىق ساۋاقتىن.

چىقتى مەيداندىن ئېيتىپ ئۇ ئۆزرە،
تىلىمۇ تۇزۇك كەلمەيتتى سۆزگە.

سەردارنى ئۇ قىچقىردى شۇندا،
چۇشۇردى جەڭگە ئۆزى ئورنىغا.

ئۇمۇد گۇرزىنى ئوينىتىپ سەردار،
پەرھادقا ھۇجۇم قىلدى بىقارار.

پەرھادمۇ ئاڭا تۇردى تاقابىل،
ھىلە ـ مىكرىدىن بولمىدى غاپىل.

پەرھاد قولىدا تاش كېسەرمېتىن،
دېدى دىلىدا: «بولغايمەن ئەمىن.»

دېدى ئۇ سەردار:
— خەنجەر ئۇرارمەن.
ئىنسان قېنىغا شۇنداق خۇمارمەن.

قويمايمەن بۈگۈن ئامان بېشىڭنى،
ئاققۇزۇپ سۇدەك قانۇ ـ يېشىڭنى.

سەردار قېلىچنى چاپتى پەرھادقا،
پەرھاد قالقىنى ياندۇردى ئارتقا.

پەرھاد ئايلاندۇرۇپ ئۇردى مېتىنتى،
سەردار يىقىلدى، خىسراۋ ئىچىندى.

كۆرۈپ خىسراۋدا قالمىدى تاقەت،
دېدىكى:
— بېزنى باستى پالاكەت.

ھەممە پەرھادقا، قارشى ئاتلانسۇن،
ئۇ، پارە ـ پارە قىلىپ تاشلانسۇن!

پەرھاد تاغ ئىچرە يوشۇردى ئۆزىن،
خىسراۋ لەشكىرى باستى يەر يۈزىن.

يالغۇزلا شاپۇر پەرھادقا ھەمدەم،
دېدى:
ـ جان پىدا سەن ئۈچۈن بۇ دەم.

خىسراۋ لەشكىرى ياغدۇردى ئوقنى،
قانغا بويىدى يەرۇ ـ ئوپۇقنى.

مېھنىبانۇمۇ چارىسىز قالدى،
سىپىل ئىچىگە ئۆزىنى ئالدى.

ئەتتى تۆت ياندىن دەرۋازىنى چىڭ،
خىسراۋ بۇ ئىشقا قىلالمىدى غىڭ.

لەشكىرىنى ئۇ، باشلاپ قوزغۇلۇپ،
پەرھادنى قىستاپ كەلدى باستۇرۇپ.

پەرھادنى ئوقتىن توسۇپ پاناگاھ،
ئوق تەگدى شاپۇرجان بەردى «ئاھ! ۋاھ!...»

پەرھاد دوستىدىن ئايرىلىپ قالدى،
خەنجىرىنى ياۋ بېشىغا سالدى.

پەرھادنىڭ خىسراۋ قولىغا چۈشۈپ قالغىنى

تاشلاپ پەرھادقا ھەر ياندىن كەمەند،
قىلدىلەر ئۇنى ھەر تەرەپتىن بەنت.

كەلتۈردى خىسراۋ بارىگاھىغا،
باغلاپ چەمبەرچاس تەختى ئالدىغا.

قويدى ئول خىسراۋ تەخت ئۈستىگە پاي[1]،
ئاشىق جىنىغا سالماق ئۈچۈن ۋاي.

پاسىبانلاردىن خىسراۋ، بەھرىمەن،
پەرھاد ئىلكىدە زەنجىرۇ - كىشەن.

خىسراۋ دېدىكى:
— سورايمەن سوئال!
بەرمىسەڭ جاۋاب جېنىڭغا ئۇۋال.

دېدى:
— قايدىنسەن مەجنۇنى گۇمراھ؟!
— مەجنۇن قەيەردە ۋەتەندىن ئاگاھ!...

---

[1] پاي — ئاياق، قەدەم

دېدى:

— بىلگىنكى ئىشق كەسىپ ئەمەستۇر!
— ئىشق كەسىپ بولسا شۇ ماڭا بەستۇر!

دېدى:

— قايتقىن سەن بۇ بىر ھەۋەستىن!
— ئاشىقلار قورقماس، رەقىپتىن، قەستىن!

— كۆڭلۈڭدىن چىقار ئىشق بالاغۇ!
— تېنىمدە جاندەك يوشۇرۇندۇر ئۇ!

— بۇ سۆيگۈ سەندە پىنھان قاچاندىن؟!
— روھىم تېنىمگە كىرگەن زاماندىن!...

— كەچ بۇ ئىشقدىن بىرەي ۋىلايەت،
— كۆڭلۈمگە بۇ سۆز ياتتۇر ناھايەت.

— كەچكىن بۇ يولدىن ئالتۇن بېرەيمەن،
— زەرنى تۇپراققا تەڭ ئەيلەيمەن.

— سالسامچۇ سېنى قارا زىندانغا؟!
— زىندان تەسلىمدۇر ئالى ۋىژدانغا!...

— قەتلى قىلىمەن سېنى مەن زادى،
— شۇ ئىدى مېنىڭ جېنىم مىرادى.

— بەند قىلىنسۇن! — دەپ قىلدىلەر ھۆكۈم،
قىلدى پەرھادنى زىندانغا ھۆكۈم.

پەرھادنىڭ غەزىلى:

بۇاپا زالىم پەلەك ھالىمنى يامان ئەيلىدىڭ،
يۇتقۇزۇپ خونا بىلەر رەڭگىمنى سامان ئەيلىدىڭ.

يەتمەيىن ۋەسلى نىگارغا مەن كېتەر بولدۇم نىتەي،
كۆزلىرىمدىن ئاققۇزۇپ ياش بەھرى ئۇمان ئەيلىدىڭ.

يۇرت ـ دىيارىمدىن جۇدا قىلدىڭ رەقىبلەر ئالدىدا،
باشلىرىمغا ياغدۇرۇپ تاش باغرىمنى سەن قان ئەيلىدىڭ.

سۇندۇرۇپ شېخىمنى تۆكتۇڭ ياپرىغىم بولدى خازان،
سەن گۇزەل ياشلىق بېغىمنى بۇندا ۋەيران ئەيلىدىڭ.

قوش ماڭا دەردى پىراق، رەقىبكە بەردىڭ مىڭ ياراق،
تاقاق سېلىپ قول ـ ئاياققا جايىمنى زىندان ئەيلىدىڭ.

بەھرام ۋە خاقانىنىڭ خىسراۋ قوشۇنلىرىنى مەغلۇپ قىلىشى

بۇ ئىشتىن خەۋەر تاپتىلەر خاقان،
جەڭ تەييارلىغىن قىلدىلەر چاققان.

يەنى پەرھادنىڭ بەھرام تاغىسى،
خوتەندە ئىدى ھەرەم ئاغىسى.

باشلاپ كەلدى ئۇ خاقان لەشكىرىن،
قوغلاپ چىقاردى خىسراۋ ئەسكىرىن.

خانى ـ ماننى قىلدىلەر ۋەيران،
بار سىپاھىنى سۈردىلەر ھەريان.

تۆت تەرەپتىن جەڭگە ئات سالدى،
رەقىبلەر بەنت بولۇپ بىردەك قامالدى.

تەبىلبازلار جەڭ نەرەسىن تارتار،
تىرە ئەندازلا ساغداق ئوقىنى ئاتار.

چەۋەندازلارمۇ نەيزىسىن ئالدى،
سەرۋازلار قىلىچىن راس ئىشقا سالدى.

گۈرزىۋازلەرمۇ سەپراس قىلىندى،
مەنچاناقلارمۇ ئىشقا سىلىندى.

ئەزرائىلنىڭ قىزىپ بازىرى،
خىسراۋ تەرەپنىڭ ئاشتى قازىرى.

كاسات بولدىلەر جاننىڭ باھاسى،
ماتەم ـ مۇسىبەت غەمنىڭ غەۋغاسى.

قانلار دەريادەك مەۋج ئۇراردى،
تەنلەردىن ئېگىز پەشتاق قوپاردى.

چەكتى رەقىبلەر ۋاي دات ـ نادامەت،
يەنى قىرىق كۈن بولدى قىيامەت.

پەرھاد قۇتۇلۇپ چىقتى زىنداندىن،
قىلىچ ئۇردى ئۇ، ياۋغا ھەر ياندىن.

ئۆنىڭ لەشكىرىن قوغلاپ ھەريانغا،
قويدى خىسراۋنى ھەسرەت پىغاندا.

كەيخىسراۋ قاچتى چۆمۈپ مۇڭ - زارغا،
قالدۇردى جاسۇس بۇ شەھرىيارغا.

ئۆنىڭ ئەلىمى بولدى زىيادە،
يىراق يوللاردا قالدى پىيادە.

تاغۇ - چۆللەردە يۈردى يىگانە،
بەلخ شەھرىدە بولدى دىۋانە.

ساتتى دۇبۇلغا جوببە ساۋىتنى،
نانغا تېگىشتى ئۇق - ياراغىنى.

مەرۋە چۆلىدە ئۆنى رودىپاي،
بوينىغا مىنىپ قىلىۋالدى تاي.

شىرازدا بۇشۇم خىسراۋنى كۆلال،
بوينىغا ئېسىپ ساتقۇزدى ساپال.

كەرمەن دېگەن بىر شەھەردە ئۇ،
سەرراپلارغا توشۇپ بەردى سۇ.

× × ×

پەرھاد مىڭ ئۆيگە بولۇپ پاسبان،
قالدى شۇ جاينى قىلىپ ئۇ، ماكان.

كەيخىسراۋنىڭ ھىيلە بىلەن پەرھادنى تۇتۇپ كېلىش ئۈچۈن ئۇستا جادۇگەر ئەۋەتكىنى

كەيخىسراۋ بولغاچ بۇ جەڭدە مەغلۇپ،
جادۇگەرلەردىن ئىزلىدى مەتلۇپ.

دەرھال ۋە جىددىي ئىشقا كىرىشتى،
جاھان ئىزلىدى چەندان تىرىشتى.

تاپتى ياسمىن ئاتلىق دەللىنى،
پەرھادقا پىنھان قۇردى پەللىنى.

قەدىم ئەييارلار ئەۋلادىدۇر ئۇ،
ھەتتا ئۇلارنىڭ جاللادىدۇر ئۇ.

زال[1]زەرنىڭ ئۆگەي ھامىمىسى،
دەللە مۇختالىنىڭ كىچىك ھامىمىسى.

شەبرەڭ رۇمنىڭ ئەھلى قاياشى،
بادى رەپتارنىڭ ئوغرى ئاداشى.

رۇمنىڭ ئەييارى مۇختار بىلەن،
مىسىردا بولغان ئۇزاق يىل ھەمدەم.

بابىلدا سېھىر مەكتىپىن ئاچقان،
شام شاھزادىسىن ئوغرىلاپ قاچقان.

---

① زال — شاھنامىدا تەسۋىرلەنگەن رۇستەمنىڭ دادىسى.

بۇ قىبرى مەككار شاگىرتى شەيتان،
بەلكى شەيتاننى قىلاتتى سەرسان.

ھەر سائەتتە ئۇ، تۆت خىل بولاردى،
ئەجدىھالارغا داملەر قۇراردى.

زاھىد بولاردى پېشانىسىدىن،
مىڭ خىل ھىيلىلەر نىشانىسىدىن.

قېرىتار قىزنى جادى بىلەن تېز،
يۈز ياشلىق مومايىنى كۆرسەتتى قىز.

مىكرىدىن تۈلكىنى قىلغان بىئارام،
بازارنى بۇلغاپ ئەيلىگەن ھارام.

ئەپسۇن دىمىدىن ئۆرلەركەن تۇتۇن،
تۈگمەننىڭ نورىدىن چىقاركەن پۈتۈن.

باغۇ - بوستاننى بىر دەمدە چۆللۈك،
جادىدىن چۆللىنى قىلاردى گۆللۈك.

ئەندىشىگە سالغان رۇمۇ - پەرەڭنى،
سامادا سۇمرۇغ، سۇدا لەھەڭنى.

مانا بۇ دەللە تەييارلىق بىلەن،
يۈز مىڭ سۇپەتتە ئەييارلىق بىلەن.

بۇۋى بەرنادەك كۆرسىتىپ ئۆزىن،
پەردە كەلەمدە ئوراپ باش - كۆزىن.

پەرھاد قىشنىغا باردىلەر يىتىپ،
ھەر بىر قەدەمدە گۈن سەجدە قىلىپ.

پۇتىدا مەيسە، بىشىدا لىچەك،
قولىدا ھاسا، دوك ـ دۈمچەك.

كۆزىدە قان ياش، ئاغزىدا خۇدا،
پەرھادنى ئالداپ ئوقۇيدۇ دۇئا.

ھىلىگەرلىكىن ئىشقا ئاشۇرۇپ،
مۇناپىقلىقىن ئەلدىن يوشۇرۇپ.

پەرھادنى كۆرۈپ «ئاھ!...» ئۇرۇپ كەتتى،
ئاھۇ ـ پەريادى ئەرشكە يەتتى.

«ئاھ! ئۇرۇپ دىدى:
— ئاھ! شىرىن قىزىم.
ياش تۆلۈپ كەتتىڭ باسمايىن ئىزىم.

ئىرەم باغىنىڭ غۇنچىسى ئىدىڭ،
جەننەت قىزىنىڭ تۇنجىسى ئىدىڭ.

بەرسۇن خۇدايىم جەننەتۇ رىزۋان،
خىزمىتىڭ قىلسۇن ھۇر ـ ئىلە غىلمان.

جاھان قەسرىدە تاجدار ئىدىڭ،
جانان قەلبىدە ئەسرارىڭ.

كوڭلۇڭ راھىتى، كۆزۈڭ قاراغى،
ئىشقىڭ سۇلتانى ئۆمرۈڭ چىراغى.

خاقانىنىڭ ئوغلى ئاشىقىڭ ئىدى،
ساڭا جان پىدا سادىقىڭ ئىدى.

مىڭ ئۆي ياسىدى ساڭا ئۇ تاشتىن،
ئىشقىڭدا كۆزى قورۇماي ياشتىن.

نە ئۈچۈن ئاڭا باقمىدىڭ بالام،
ۋاپادارلىقنى تاپمىدىڭ بالام.

ئۆلگەن خەۋىرىڭ ئاڭلىسا ئەگەر،
شەكسىز جېنىغا يەتكۈسى خەتەر.

ئاڭلانسا بۇ سۆز پۈتۈن جاھانغا،
يانا خەۋىرى يەتسە خاقانغا.

«پەرھاد قېنى؟ !-» دەپ كەلسە خوتەندىن،
دېسە: «قايدىدۇر؟ !» مەشۇقى شېرىن.

قېنى رەقىبى خىسراۋ سەتەمكار؟ !
قېنى شېرىننىڭ يۇرتى شەھرىيار؟ !

سۆزلەشكە بىزگە ئىمكان بولۇرمۇ؟ !
قىلغان پۇشايمان دەرمان بولۇرمۇ؟ !

غەزەپتىن ئالسا خەنجەر قولىغا،
ھىچ باقمايىن ئوڭ ھەم سولىغا.

خانۇ ـ مانىمنى ئەيلىسە ۋەيران،
ئاققۇزسا قانىدىن دەريايى ـ ئۇمان.

شەھرىمنى قىلسا دەشتۇ ـ باياۋان،
ئىنسان ئورنىنى جاي ئەتسە قاۋان.

مۇنداق خىجىللىق يەتمەستىن بۇرۇن،
قەۋرە ئىچىدە ئالسامدىم ئورۇن».

پەرھادنىڭ دۇنيادىن كېتىشى

كىم بىلسۇن ئۇنىڭ مەككارلىقىنى،
پەرىجە ئىچرە نە بارلىقىنى.

ئىشتىپ پەرھاد جادۇگەر سۆزىن،
تاشنىڭ ئۇستىگە تاشلىدى ئۆزىن.

دېدى شۇئاندا:

— بۇ قانداق مەيھۇم،
ئارتۇق ئۆرتىمە ئىش بولدى مەلۇم.

ئاشىق قېنىنى ئىچىشتىن تويغىن،
مەن بىچارىنى ھالىمغا قويغىن.

جېنىمنى ئالدىڭ، مەقسىدىڭ شۇدۇر،
ئۆلۈك تېنىمدىن ئىستىكىڭ شۇدۇر.

بېشىمنى يەنچى ئەي چەرخى زەركار،
ھاياتلىق ئەمدى بولمايدۇ دەركار.

كۆزۈمنى ئويغىن بالايى سەرسان،
چۈنكى شىرىندىن ئايرىلدى بۇ جان.

كەسكىن تىلىمنى ئەي تىغىم دەرھال،
ئەمدى سۆزلەشكە قالمىدى ماجال.

كوڭلۈمنى بۇئان مىڭ پارە ئەيلە،
تېز كەتمىكىمگە ھەم چارە ئەيلە!...

توختا! يۈرەكنى يېرىپ چىققان ئاھ!..
قىلغىن ئۆزۈڭگە جېنىمنى ھەمرا.

ئەي مېتىن ئەسۋاپ ئوقيا شەمشىرىم،
ئىشتا، غازاتتا بولغان ھەمرىيىم.

ئاسمانغا بېشى تاقاشقان ئەي تاغ،
ئەرزىمنى ساڭا ئېيتىمەن بۇ چاغ.

مەندەك غېرىپقا چوڭ پانا ئىدىڭ،
غەمكىن كۆڭۈلگە سەن ھېيتكا ئىدىڭ.

گۈزەل باغرىڭدا ياشىيالماس بولدۇم،
پىراق ئوتىنى باسالماس بولدۇم.

گۇناھلىرىمنى كەچۈرگىن بۇدەم،
ھەممىدىن يامان ئىكەن دەرد ـ ئەلەم.

ئەي بادى ـ سابا ئەرزىمنى ئاڭلا!...
خوتەن مۇلكىگە يەتكەندە تاڭلا.

سۆزلە شۇ چاغدا غۇربەت ئۆلۈمنى،
خىسراۋدىن يەتكەن قاتتىق زۇلۇمنى.

ئانام ئىشتسە يىغلار: «قوزام!...» دەپ،
جانغا ئوت سالغان: «يالغۇز بالام!...» دەپ.

بەھرام دىلاۋەر تاغام ئىرانغا،
بېرىپ خىسراۋنى تويغازسۇن جانغا.

خالىسا ئۆزدىن ئالسۇن ئىنتىقام،
خالىسا تەقدىر دەپ يانسۇن تاغام.

كاشكى شېرىننىڭ قېشىمدا بولسا،
جان بېرەر چاغدا يېنىمدا بولسا.

دىدىلەر:

— قازا مەن ئۈچۈن تەقدىر،
قارشى تۇرالماس ھېچقانداق تەدبىر!...

مۇدھىش كۈنلەرنىڭ قايسى بىرىدە،
تاشتىن ئۆي قېزىپ تۇرغان يېرىدە.

يەتتىلەر قازا پەرھاد جېنىغا،
شۇ ھامان كەتتى يەرنىڭ قارنىغا.

ناھەق خىيانەت ئاگا يۈز تۇتتى،
ئاھ!... دەرىخ پەرھاد ئالەمدىن ئۆتتى.

تەرەھھۇم قىلدى يەر بىلەن ساما،
ھەسرەتكە چۆمدى تاغ ھەم سۇ ھاۋا.

جاھان مۇسىبەت ماتەمدار بولدى،
مۇزات داۋالغۇپ قان ياشقا تولدى!...

زالىم پەلەكتىن ئىمشىھەتقا ھەم،
يەتتى ئەمەسمۇ ئازاپ دەرد ـ ئەلەم.

ياسىمىن جادۇگەرنىڭ ئۆلتۈرۈلۈشى

ئاندىن ياسىمىن شەھەرگە بېرىپ،
نالە ـ زار بىلەن ئوردىغا كىرىپ.

شېرىن ئالدىدا قىلدى ياقا چاك،
ئۆزىنى ماتەمدە كۆرسەتتى غەمناك.

دېدى ئۆزىنى:
— بۇۋى بەرنامەن،
ئالەم ئارادا مەشھۇر دانامەن.

كەلتۈردۇم سىزگە مەن بىر شۇم خەۋەر،
شورلۇق ئاغزىمغا سىز ئۇرۇڭ خەنجەر.

ئىزھار ئەيلىدى پەرھاد ماتىمىن،
ئاھ!... ئورۇپ يىغلاپ جادۇ ياسىمىن.

— سولدى مەلىكەم ۋىسالىڭ گۈلى،
ئۆلدى ئاھ!... چېكىپ بىغىڭ بۇلبۇلى.

يەتتە يىل تارتقان جەۋرى ۋە مېھنەت،
تاغ كېسىپ قىلغان باتۇرلۇق ھىممەت.

ھەممىسى بۈگۈن بولۇپتۇ بەرباد ،
مۇرادىغا يەتمەي كۆز يۇمدى پەرھاد.

ئۇنىڭ دەردىدە يىغلاپ مەلىكەم،
يۇتمىغىن زەرداپ ئاھ!... ئۆرۈپ بۇدەم.

يىغلىغان بىلەن ئۆلگەن تىرىلمەس،
غەمنى ئاشۇرار زادى كېمەيتمەس.

ئۆلگەننى چىقار كۆڭلۈڭدىن شۇ تاپ،
ئىچىلغىن يېڭى بەزمەڭنى باشلاپ.

بىلگىن ئۇخسراۋ ئۆزى ئىكەن خان،
جاھانغا داڭقى پۇر كەتكەن سۇلتان.

ئىشقىڭ ئوتىدا ئۆرتىنەر ھامان،
بولغىن ئۇنىڭغا مەھبۇب مېھرىبان.

قىزىلگۈل بىلەن بولبۇل تېپىشار،
ھەشقىپىچەكتەك بەلكى يېپىشار.

بوستانغا كىرەك سەرۋى ئازادە،
شاھلار تەختىگە لايىق شاھزادا.

سەن ئاڭا لايىق بۇلبۇلغا گۈلدەك،
ساڭا يارىشار نازلىنىپ كۈلمەك.

— ئاھ! — ... دېدى شېرىن ھوشىدىن كەتتى،
مېھىنبانۇغا بۇ خەۋەر يەتتى.

شەھرىيار خانى دېدى:
— ئەي دەللە!
بۇزماقچىمۇ سەن بۇ يەردە پەللە؟!

ياسىمىن دەللە ئۆزۈڭ ئەمەسمۇ؟!
سەن جادۇگەرنى كىشى بىلمەسمۇ؟!

پەرھادنى ئالداپ گوللىغان ئۆزۈڭ،
ئۇنىڭغا ئۆلۈم يوللىغان ئۆزۈڭ.

مېھىنبانىڭ قەھرى جۇش ئۇرۇپ،
قىرى دەللىنىڭ چېچىنى يۇلۇپ.

بېشىنى تەندىن جۇدا قىلىشقا،
بۇيرۇق چۈشۈردى شۇئان جاللاتقا.

پەرماننى جاللات ئىشىتىپ شۇئان،
دەللىنى سۆرەپ ماڭدى شۇزامان.

ئەيھاي! قازانىڭ قىلىچى شۇئان،
جانغا تىكىلگەچ بەرمىدى ئامان.

قىلاي، دەپ جادۇ تۇرغاندا دەللە،
بېشى تېنىدىن چۈشتى داق يەرگە.

تۇراتتى شېرىن يىراقتا قاراپ،
— پەرھاد قېنىسەن؟! — دەيتتى ئۇ يىغلاپ.

شېرىننىڭ ئۆلۈمى

شېرىن ھامانەم يىغلىدى غەمدە،
«پەرھات! ...» دەپ توۋلاپ ھەسرەت ـ ئەلەمدە.

تۆكۈپ كۆزىدىن ئۈنچە ھەم مارجان،
— ئىدا يولۇڭدا — دەيتتى — شېرىنجان.

لازىم ئەمەستۇر ماڭا بۇ ھايات،
يارنىڭ ۋەسلىگە يېتەلمىگەندىن پات.

دەردىمنى ھېچبىر كىشى بىلمەيدۇ،
بۇ دۇنيا ماڭا بىقىسپ كۈلمەيدۇ.

رەھىم قىل يارەب ماڭا سەن بۈدەم،
پەرھاد قېشىغا قويغايمەن قەدەم.

قېنى ئەزرائىل مېنى سوراقلا،
ئۆمۈر دەپپىتىرىم تېزراق ۋاراقلا.

قوشقىن ئاپىرىپ پەرھادىمغا تېز،
قالسۇن سۆيگۈمدىن مەڭگۇ ئۇتلۇق ئىز.

يىغلايتتى شېرىن، ئۆكسۈيتتى ھامان،
قارا كۆزىدىن ئاقار ئىدى قان.

مېھنىبانۇنىڭ ئىچى ئاغرىدى،
ياقتى شېرىنغا ئوتلۇق باغرىنى.

شۇئان بىرىشقا پەرھاد قەۋرىگە،
بەردى ئىجازەت يېتىپ دەردىگە.

پىراق ئوتىدا كۆيگەن شۇ يۈرەك،
ئاتتى ئۆزىنى سولدى ياش پورەك.

يا ئىچمىدى ئۇ بىر يۇتۇم زەھەر،
ياكى سالمىدى ئۆزىگە خەنجەر.

لېكىن «پەرھاد!...» دەپ يىغلاپ ياش تۆكۈپ،
ئاققان يېشىغا غەرق بولۇپ چۆكۈپ.

«ئاھ!...» ئۇرۇپ قاخشاپ ئاخىر بەردى جان،
چۆمدى ھەسرەتكە مېھىنبانۇ خان.

يىغلاشتى بىردەك بارچە تۇغقانلار،
يۇرتداش، قېرىنداش، يىگىت - چوكانلار.

ھاياتتىن شېرىن بولغاچقا پىنھان،
كەلدى لەرزىگە يەر بىلەن ئاسمان.

ئەلنىڭ كۆزىدىن ياش تۆكۈلگەن چاغ،
تاقەت قىلالماي يىغلىۋەتتى تاغ.

ياشلار قۇرۇپتۇ تاغ توختىماپتۇ،
«يىغلاڭغۇ تاغ» دەپ خەقلەر ئاتاپتۇ.

شۇندىن بۇيان ئۇ يىغلايدۇ ھامان،
بىر ئېرىقتەك سۇ ئاقىدۇ راۋان.

نمشېھىت نىلەر كەچۇردى بېشىڭ،
بەھرى ئۇممانىدەك ئاقىدۇ يېشىڭ.

خاتىمە

مانا قىسسىنىڭ ئۆتمۇشى بۇنداق،
مىڭ ئۆي ۋەكەپلەش تاغ ھامان شۇنداق.

ئەنە ئۇ، مىڭ ئۆي، ئەنە شۇ چۆلتاغ،
ئەنە شېرىنجان ئوينىغان چارباغ.

ئەنە ئۇ كەپلەش يىغلىغان تاغ ھەم،
بولمىدى يىغلاپ كۆڭلى خاتىرجەم.

باشقا جايلارنىڭ بارمۇ مىڭ ئۆيى،
ياكى تاغ كېسىپ ئۆتكۈزگەن سۇيى.

باشقا جايلارنىڭ تاغ ھەم چۆلىدە،
دەريا، جەزىرە ۋەيا كۆلىدە.

بۇنچە تەرتىپلىك بارمىدۇ ئەسەر؟!
ۋە كېمىگە تەتبىق بىر سەپەر.

بارمۇ يە، يانا ۋەقەگە لايىق،
بارمۇ مۇشۇنداق سۇ ئاقار سايلىق؟!

كۆرسەتسە بۇنداق ئۆتمۇشنى ھايات،
باشقا جايلاردا دەپ يېزىش ئۇيات.

جىنايەت ئۇ، بىر دەلىلسىز دەۋا،
ھەقتىن كۆز يۇمۇش ئېغىر بىر ئىغۋا.

پەرھاد ۋە شېرىن قىسسىسى پەقەت،
بىر قېتىم ئۆتكەن بولمىغان قەۋەت.

بۇ ۋەقەلەر راس بۇ يەردە ئۆتكەن،
ئۆچمەس ئەسەرلەر يارىتىپ كەتكەن.

بۇنىڭدىن نەچچە يۈز يىل مۇقەددەم،
ئوتتۇرا ئاسىيادا ئۆتكەن بىر ئادەم.

ئىسمىدۇر ئۇنىڭ زەپەر خارەزمى،
يازغان بۇ ھەقتە مىڭ مىسرا نەزمى.

باستۇرغان ئىكەن شەھىرى قازاندا،
شاھلارنىڭ ئۆتكەن دەۋرى - زاماندا.

دەپتۇ پەرھادنى:
شەھىرى خوتەندىن،
شېرىننى كۇچار باغى چىمەندىن.

تېخى نەۋائى بىر كىتاب يازغان،
ئۇ زات «خەمسە» دە خوتەننى قازغان.

تېگى - تەكتىنى سۈرۈشتۈرمىگەن،
شېرىننى ئەرمەن قىزىدۇر دېگەن.

ئوقۇساڭ ئەگەر ئەرمەن تارىخىنى،
ھېچبىر يېرىدە دېمىگەن شېرىن.

باشقا جايلارغا بۇ زات ھەم ياققان،
بۇرۇنقىلارنىڭ ئېقىمىدا ئاققان.

يەنە بەزىلەر يازدى قىسسەنى،
باشقا جايلارغا بۆلدى ھېسسەنى.

بۇرۇنقىلاردا بولدى بىر ئېزىش،
مەشھۇر جايلارغا تاقاپلا يېزىش.

مۇئەللىپلەرنىڭ بۇ ھەم بىر يولى،
ئىچىگە قاراپ ئېگىلگەن قولى.

ھەقىقەت بۇنى رەت قىپ تاشلايدۇ،
توغرا يول بىلەن ئەلنى باشلايدۇ.

يەنە بەزىلەر مىڭ ئۆي يېزىشتىن،
پەرھاددەك بولۇپ مىڭ ئۆي قېزىشتىن.

ئەيلىدى ھەزەر، چەكمىدى نۇقەت،
قولىغا قەلەم ئالمىدى پەقەت.

مەن ھەم مىڭ ئۆينىڭ سۆيۈملۈك يارى،
شۇنىڭچۇن قىلدىم قەلەمنى جارى.

ئايىماي قەلەم يازىمەن داستان،
چۆل تاغنى قىلىپ باغ بىلەن بوستان.

ئەسەر ۋە قىسسە قىلىندى تەدبىق،
ھەقىقەت بۇنى ئەيلىدى تەستىق.

تارىخىي داستان يېزىلدى بۇنداق،
بۇ ھەقتە سىزنىڭ پىكرىڭىز قانداق؟ !

بۇنىڭغۇ ھېچكىم ئىنكار ئېتەلمەس،
شېرىننى ئەرمەن قىزى دېيەلمەس.

پەرھاد ھەققىدە گەپمۇ ساتالماس،
چەت ئەللىك ئۇ دەپ تۆھمەت قىلالماس.

تارىم بويىدا ياشىغان ئۇلار،
بورۇن مىلك ئۆينى ياسىغان ئۇلار.

مېنىڭ مىلك ئۆيۈم، مېنىڭ پەرھادىم،
مېنىڭ شېرىنىم، مېنىڭ سەيپادىم.

مېنىڭ كۇچارىم، مېنىڭ خوتەنىم،
مېنىڭ شاھيارىم، مېنىڭ ۋەتىنىم.

ھازىرمۇ مىلك ئۆي تېخى يېپ - يېڭى،
ئەمدى ئاتقاندەك سۇبھىدىن تېڭى.

بولمايدۇ ئۇنىڭ يىلدىسمۇ كونا،
نەمۇنە قىلار كەلگۈسى دۇنيا.

ھازىر خىسراۋنى ھېچكىم بىلمەيدۇ،
تېغى جاللاتدىن غەممۇ قىلمايدۇ.

مېھنىبانۇنى ئۇنتۇلۇپ كەتكەن،
شاھلارنىڭ زۇلمى خەلقىمگە يەتكەن.

ئۇلارنىڭ قىلغان پەرمان ـ يارلىقى،
خىيالىي بىرگەپ بولدى بارلىقى.

لېكىن پەرھادنىڭ ئىشقى داستانى،
تاغدىن ياسىغان باغۇ ـ بوستانى.

سولمايدۇ ئۇندا ئېچىلغان گۈلى،
تىنمايدۇ ئەسلا سايراپ بۇلبۇلى.

قالدى قىسسىسى ئەلنىڭ ئاغزىدا،
يېزىلدى داستان تارىخ ماغزىدا.

بۇنىڭدىن يەتمىش نەچچە يىل بۇرۇن،
«ئەجنەبى» قىلغان بۇ يەرنى ئورۇن.

ئىنگلىز، نېمىس «ساياھەتچىسى»
بەلكى ھەر ئىشتا «پاراسەتچى»سى.

كېلىپ بۇندا بەش ـ ئالتە يىل ياتقان،
نۇرغۇن ئۆيلەرنى بۇزۇپ يوقاتقان.

نۇرغۇن ئۆيلەرنىڭ چېقىپ زىننىتىن،
ۋەيران قىلغان ئەجداد مېھنىتىن.

بەزى رەسىمنىڭ كۆزلىرىن ئويۇپ،
ئېلىپ كېتىشكەن ھەتتا قومۇرۇپ.

ئۇلار سەنئەتتىن لەززەت ئېتىشتى،
خەزىنىمىزنى بۇلاپ كېتىشتى.

قالغىنى ئېغى بار يانا هازىر،
تۇنۇگۇنكى ئىشتەك تۇرۇپتۇ زاھىر.

يەنى كونىرىماس بۇ بىر گۇلىستان،
هەر ئۆيگە كىرسەڭ باشقىچە بوستان.

گۇۋاھ مېھرىگە شىرىننىڭ بۇ ئان،
گۇۋاھ ئەجرىگە پەرھادنىڭ هامان.

نىمشېھىت ئېيتار ئۇلگە ئەجدادىم،
روناق تاپقۇسى ئېزىز ئەۋلادىم.

بىرمىڭ توققۇزيۈز ئاتمىش يەتتىدە،
ئالتىنچى ئايدا ئەۋۋەلقى ھەپتىدە.

جۇمە كۈنىدە ئەيلىدىم تامام،
سۆيۈپ يادلىسۇن خەلقىم ۋەسسالام.